

MAATÖÖLISTE JA VÄIKEMAAPIDAJATE KOJA TEATAJA

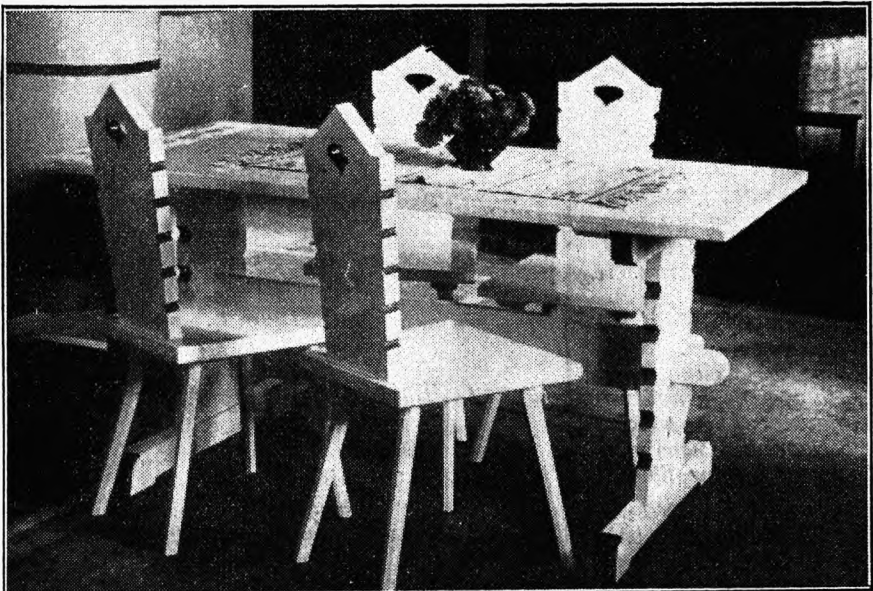
Nr. 12 (43)

III aastakäik

ühistegevuskoda,
S. Karja 19.
T. S. I. I. n. n.

SISU:

H. Maandi: Rasked ajad kohustavad. **G. Aber:** Tagasivaade möödunud aastale. — **A. V-go:** Kas tuleb tööteenistus? — Töölisele pühadetoetust. — Uus kord asundusmaade väljaandmisel. — **Aug. Vaigo:** Tööturu ümberkorraldamine tuleb võtta käsile. — Kuidas on metsatöölised kindlustatud haiguste vastu? — **G. A.:** Kirjandus on väikemaapidaja tarkuse allikas. — Suure-Jaani väikemaapidajad sammuvad eduteed. — Lasteabiraha ka põllu- ja metsatöölisele. — **J. Kaarep:** Habersti juurviljakasvatajad pidasid koosolekut. — Õppinud põllutöölise kutseeksami kord. — Jõõpre väikemaapidajad õppisid vildivalmistamist. — Lugejail on südamel: **Fr. Pensa:** Maatööliskond — koonduma! ● **J. L-oru:** Eluaeg põllutööl, kuid maad ei saa ● **J. Kansi:** Sakslaste maad rähvale ● **R. R-la:** Meie organiseerimine on raske ● **Ants Leib:** Mis pärast peame jagama maha jäetud maad? — Kuidas Läti lahendab maatöölise puudust? — Teeme vajalise kodusisustuse ise. — **J. Utno:** Kanade söötmine. Uusi seadusi ja määrusi. — Koja tegevusest. — Naine ja kodu: Jõulurõõmu lastele ja endale ● Ka ilma suhkruta saab valmistada jõululauale ● Praegune aeg ja tuleviku teed kodumajanduses. — Põllumajanduse töömait: Tuhk on hea väetisaine ● Kartulikuhje peab jälgima ● Odav ja hea heksililõikaja ● **V. Vellemäe:** Tõid õunte hoiuruumis. — Ringvaade. — Nõuannet. — Välismaailt.

Kõigile Teataja tellijaile, lugejaile ja sõpradele

soovib

häid jõulupühi ja õnnelikku uut aastat

Maatööliste ja Väikemaapidajate Koda.

V. a.

Teataja lugeja!

Tellimisaasta lõppedes avaldame Teile siiramat tänu selle sooja suhtumise ja kaasabi eest, mis Te olete näidanud üles meie ainsa kutseajakirja vastu. Loodame, et meie vastastikkune koostöö jätkub ka tulevikus ja Te ka eeloleval aastal jääte meie kuukirja tellijaks ning lugejaks. Et hõlbustada Teataja tellimist, selleks mahutame siia juurde ühe tellimiskviitungi, mille palume välja lõigata, täita ja Koja büroole, Tallinn, Vene tän. 13—3, lahkelt ära saata. Tellimisraha palume saata kas koos kvitunniga (postmarkides) või maksta lähemas postiasutises sisse meie posti jooksvale arvele nr. 699.

Teataja maksab aastas 1 kr. 20 senti, poolaastas — 70 senti. Tellimisrahast võite 10 senti pidada kinni saatekulude katteks.

TELLIMISKVIITUNG

Tellija tüüelik nimi

Aadress

Tellin Maatööliste ja Väikemaapidaja Koja Teataja kuu peale, arvates

..... 1940. a.

Tellimisraha lisan siia juurde postmarkides.
maksin Koja postiarvele nr. 699.

.....
(allkiri)

MAATÖÖLISTE JA VÄIKEMAAPIDAJATE KOJA TEATAJA

ILMUB KORD KUUS

Väljaandja: Maatööliste ja Väikemaapidajate Koda.

TELLIMISHIND:	TOIMETUS JA TALITUS:	KUULUTUSTE HIND:
Aastas Kr. 1.20	Tallinnas, Vene tn. 13—3, telefon 422-34, avatud	1 lhk. Kr. 30.—
6 kuu peale „ —.70	igal tööpäeval kella 8—3 p. l.	½ „ „ 15.—
3 „ „ —.40	Posti jooksev arve 699.	¼ „ „ 7.50
Üksiknumber „ —.15	Vastutav toimetaja Gustav Abel.	⅛ „ „ 3.75

Rasked ajad kohustavad

Koja esimees **H. Maandi**.

Meie kutseesinduse esimese koosseisu töö on lõppemas. Arvatavasti kohe pärast pühi toimuvad tarvilised ettevalmistused Koja uue täiskogu tööleasumiseks. Valitakse juhatus ja teised vajalised organid, kes jätkavad tööd uue innu ja ja püsivusega.

Me algasime kolm aastat tagasi rahulikkudel aegadel. Nüüd aga on maailm haaranud uuesti kätte relvad. Oleme seni püsinud keset sõjamõllu nagu väike saareke. Meie oleme elanud üle raskeid silmapilke. Kuid seni pole need murdnud meid. Eestlane kuulub sajandite vältel karastatud rahvaste hulka.

Rasked ajad aga panevad rahvale ja riigile peale suuri kohustusi. Meresõja tõttu on väliskaubanduse piirid tõmmatud kitsamaks kui kunagi varem. Olude sunnil oleme pidanud piirama mõne välismaalt sissetoodava aine tarvitamist. Toorainete raske kättesaadavuse tõttu tuleb suurt vaeva näha ka tööstuse töömahu säilitamisel. Aga ükski neist raskustest ei ole siiski säärase ilmega, et ta võiks murda meid. Me oleme tulnud õnnelikult välja veel raskematest pigistustest ja, kui jääme kindlaks, ka praegustestki.

Väike riik saab aga olla kindel ja tugev üksnes siis, kui igaüks tema kodanikkudest teab, mis ülesandeid paneb talle ühiskond ja mis ülesandeid praegune raske silmapilk. Maatööliste ja Väike-

maapidajate Kojale alluvad rahvakihidki peavad seisma kõigi teiste meie rahvalikkmete kõrval üheväärsetena ja püsti-päi. Ei saa olla teiste selja taha peitmist ega käega löömist — las teised teha, mis nüüd meie!

Aegade vältel ei ole maatöolisest ega väikemaapidajast peetud palju lugu. On olnud aegu, kus neid on loetud nagu teisejärgulisteks inimesteks. Võib-olla, et veel praegugi leidub ühes või teises ringkonnas neid, kes arvavad, et lihtne töömees maalt tehku oma igapäevast tööd ja ärgu otsigu teed hariduse ning valguse järgi. Võib-olla, et veel praegugi leidub väärarvamusi, et mis organisatsioonegi neile vaja, piisab, kui neil on juba oma avalikõiguslik kutseesindus ja rohkemaga nad ei oska midagi peale hakatagi. Kuid need on siiski üksikud väärarvamused, millistel pole paika praegusel silmapilgul.

Nüüd, sündmusterikast aastat lõpetades ja ühtlasi meie ühise pere ainsa koon-dise — Koja — esimese koosseisu tööga lõpule jõudes, jääb ainult üle üks soov — hoia me ühtekokku, oleme nagu ikka eestlased ja tublid kodanikud, silmapilkugi unustamata, millise mõllu sees elame, — siis on meie positsioon tugevam, siis on meie taotlustelgi tugevam kaal.

Tagasivaade möödunud aastale

Koja nõunik G. Abel.

Jälle läheneb aasta lõpule, kus on vaja vaadata tagasi möödunud ajale, tõstes sealte välja momente, mis omavad erilise tähelepanu nii väikemaapidajate kui ka riiklikult seisukohalt.

Üheks tähtsamaks käesoleval aastal teostatud toiminguks on põllumajandusloendus, mis aitas selgitada nii mõndagi nähet kogu meie põllumajanduskultuuri arenemisloos. Eriti aga näitas tähendatud loendus väiketalundite arenemiskiirust, võrreldes teiste talundite suurusrühmadega, kusjuures selgesti peegeldusid asjaolud, milliste kõrvaldamisele peaksime asuma. Nii, näiteks, avaldasid tähendatud üleskirjutuse andmed, et meil on talundeid,

kus 200 ha maa-ala juures ei peeta ühtki hobust ega lehma

ja kus tähendatud suuratalund ei ole selle pidajale isegi peasissetuleku allikaks, vaid selleks on toetus. Samal ajal näeme, et meil pole ühtki hobust 3000 talundis 10—20 ha suurusega ja 630 talundis 20—30 ha pindalaga. 9300 talundil on osa maid söödis ja nende maakasutamise viis veel erakordselt puudulik. Samad üleskirjutuse andmed selgitasid, et meil on üksikuid alla 5 ha talundeid, kus peetakse 50 siga ja väga palju esineb selliseidki väiketalundeid, kus peetakse iga hektaari maa kohta üks loomühik, nagu seda oleme harjunud nägema Taanis. Nii näeme, et meie väikemaapidajatest on paljudki, vaatamata rasketele oludele, suutnud tõsta meie põllukultuuritaset 2—3-kordseks, võrreldes teiste keskmise suuruse talunditega.

Samuti näitavad üleskirjutuse andmed, et olgugi, et meil räägitakse suurest põllutööliste puudusest, leidub õige suur osa talupidajaid, kes ise ei armasta põllutööd teha. Nii näiteks, on Helme põllupidajate hulgas 24 prots. neid, kes on rentinud välja oma talud.

Veel selgub, et ligemale pooled meie talunditest — umbes 64.000 majapidamist — on ühe hobuse pidajad ja talundite mehhaniseerimis- ja ratsionaliseeri-

misviiside valikul tuleb ikka rohkem ja rohkem võtta kasutamisele selline suund, mis on vastuvõetav ka meie väikemaapidajatele.

Ühesõnaga — põllumajandusloenduse tulemuste najal oleme käesoleva aastaga jõudnud tunduvalt edasi väiketalundite tunnustamise hinnangul, millest räägivad nüüd juba needki isikud, kes ei ole senini pööranud kuigi suurt tähelepanu väikemaapidajate eneste keskel juba ammu üleskerkinud probleemide lahendamisele.

Rohkem kui teised väikemaapidajad on arenenud meil üle 5 ha suuruste väiketalundite rühm, kuna alla 5 ha kääbuskohtade elu näitab teatavat seisakut või koguni tagasiminekut ja nende talundite tööjõud on mitteametlikult kohaselt kasutatud, nagu tõendavad loenduse andmed. Et aga käesoleval aastal vabanes hea koguke maid, millede omanikud siirdusid teise riiki, siis tuleks neid maid kasutada nüüd elujõuetute väiketalundite elujõulisteks muutmiseks. Seega siis oleme rikastunud aasta jooksul tagavaramaade poolest, mis võimaldab viia läbi meil „väikest maareformi“, nagu seda ajakirjanduses on mainitud, et seega tunduvalt tõsta kogu meie talundite produktiooni ja vähendada jõuetute väiketalundite arvu. Loodame, et selles suunas ka lahendatakse nende omanikkudeta jäänud maade kasutamine.

Mis puutub käesoleva põllumajandus- aasta saakidesse, siis peame mainima, et need ei olnud küll kuigi rikkalikud, kuna suuri takistusi tegi viljakasvatusele möödunud suvel pikk põud, eriti Lõuna-Eestis.

Puuviljakasvatuse alal võime siiski lõppevat aastat pidada üheks paremaks, vaatamata sellele, et põua tõttu puuvili jäi väiksemaks mullusest ja et selle kvaliteet oli nõrgavõitu. Koguselt oli õunte saak meil siiski küllaldane ja õunte hinnadki aasta lõpupoole kujunesid võrdlemisi headeks. Tänavu oli esmakordselt võimalik registreerida ka

õunte tagavarasid, millel hakatakse maksma preemiat, kui neid säilitatakse uue aastani. Välismaa puuvilja sissevedu on sõja tõttu takistatud ja sellepärast võivad õunte hinnad tõusta veelgi ja turg nendele vähemalt on kindlustatud.

Marjakasvatuse alal oli suur tagasimineku maasikate osas, kuna eelmine talv rikkus palju maasikakultuure. Väheste turuleilmunud maasikate hind aga oli kõrge. Seevastu vabarnate saak osutus sel aastal suuremaks kui varem, kuid hind oli maasikate vähesuse tõttu siiski küllaltki hea. Sedasama võime märkida ka mustasõstra ja teiste marjalii-kide kohta.

Köögiviljade saagid olid meil sel aastal kõrgemad tavalistest. Eriti äpardus kapsakasvatamine, mistõttu kapsaste hind osutus kõrgeks: 8—12 senti kg hariliku 4—8 sendi asemel. Ka kurgisaak kujunes väiksemaks mullu- sest. Sama võime ütelda söögiporgandi kohta, kuna sibula- ja sigurisaak pisut suurenes. Kõikide juurviljade hinnad olid käesoleval aastal enam kui rahuldavad ja aasta lõpul laienes ka keeduviljaturu maht.

Loomasööda-koguste poolest ei saa kiita käesolevat aastat. Kõrs- sötöde tarvitamisel tuleb eeloleval tal-

vel olla väga ettevaatlik. Nõudmine kar- jasaaduste järele on aga meil küllalt elav ja nagu kuulda, on suudetud sõlmi- da välismaaga karjasaaduste müügile- ping sellise hinnaga, mis võimaldab nen- de eksportimist ilma riikliku juurdemak- suta. Ka sealiha hinnad on näidanud tõusu.

Kanamunade hind kindlustati meil juba aasta algusel, määrates suvi- seks hinnaks 70 senti ja talviseks 130 senti kg. See oli suur samm edasi seni- sest seisukorrast, kuna kanapidajale loodi seega võimalus kalkulatsioonide tege- miseks ja eelarve koostamiseks uute kan- alate ehitamise puhul. Kanamunade hin- na kindlustamiseks on teostatud riigi eelarve korras juurdemakse, milleks 1939/40. eelarveaastaks määrati summe tervelt 600.000 kr.!

Märkimisväärseks peab lugema ka tsemehinna allaviimist käesole- va aasta sügisel, mis aitab kaasa nii uute ehitiste püstitamisele, kui ka vastavate paranduste läbiviimisele.

Kokkuvõttes võime mainida, et peat- selt lõppeva aasta ei olnud väikemaapida- jatele halvem eelmistest. Loodame siiski, et tulevane aasta kujuneb meile veelgi paremaks, ehkki erakordsed olukorrad võivad valmistada tunduvat muret ja ül- latusigi.

Kas tuleb tööteenistus?

A. V—go.

Maal on tihenemas tööteenistuse sisse- seadmise nõuded. Leitakse, et põllutöölise saadavuse küsimust eelseisval hooajal ei saa lahendada teisiti, kui tööteenistuse kau- du ei tõmmata tööjõureserve välja ega rak- endada neid piirkondades, kus töökätest puudus.

Sellejuures näib, et enamik tööteenistuse sisseseadmise nõudjaist ise vaevalt teab, mis tööteenistus on, kuidas see on viidud läbi välismaal ja kas ning missuguses ula- tuses see on üldse teostatav meil.

Tööteenistust tuntakse välisriikides kahel kujul. S u n d u s l i k u l t on see teosta- tud Saksas, Bulgaarias ja Rumeenias. Sellisena hõlmab ta peamiselt mõlemast soost noori 18—21 a. vanuses, kes tavaliselt 6

kuu vältel peavad viibima töölaagris. Viimaseid juhitakse üldiselt sõjaväeüksuste taoliselt. Sundteenistus on riiklik teenistus. Kulud kannab riik.

V a b a t a h t l i k u tööteenistuse katse- tusi leiame Hollandist, Rootsist, Inglisest, Šveitsist j. m. See on mõeldud eeskätt noo- remate töötute abistamiseks, neile töö han- kimiseks. Siingi elatakse tavaliselt töölaag- reis, kuhu kuulumine on aga vabatahtlik. Kui tööteenistuslane leiab tööd mujal, võib ta igal ajal laagrist lahkuda. Vabatahtlikke töölaagreid peavad ülal eraorganisatsioonid, tööliste kutseühingud, kirikud j. t.

Nii sund- kui vabatahtlikust tööteenistu- sest osavõtjad on rakendatud tööle s u u r e- m a t e riiklike või omavalitsus-

te ülesannete täitmiseks, nagu asundustegevuses, sildade, maanteed, tänavate ja raudteede ehitamiseks, spordiplat-side ja kanalisatsioonide ehitamiseks, metsatöödele jne. Vabatahtliku tööteenistuse puhul leiame tööteenistulasi täitmas ka laagreid ülalpidavate organisatsioonide töid. Põllumajandusse, s. o. talundeisse, on osaliselt rakendatud tööteenistuskohulasi Saksas. Rumeenias on töölaagrite tööde kavvas ka umbrohu hävitamine põldudelt ja taimekahjurite vastu võitlemine.

Sundteenistus rõhutab peale füüsilise töö väga tugevasti veel sõjaväelist või poolsõjaväelist kasvatust. Bulgaarias ja algul Saksas oli tööteenistus teatavas mõttes isegi rahulepingutega keelatud ulatuslikuma sõjaväe aseaineks.

Kas on meil mõeldav töö-
teenistus?

Anda kindlat vastust sellele küsimusele, eriti kui tutvuda välismaiste kogemustega, on raske. Meil, teadupoolest, nõuavad tööteenistust ainult põllumajanduse ringkonnad, et kindlustada maale töökäsi. Kui aga vaadelda tööteenistuse teostuskatseid teistes Euroopa riikides, siis peab nentima, et talundite tööjõuga varustamise alal on nad, peale Saksa, teinud äärmiselt vähe. Põhjuseks on kahtlemata asjaolu, et, esiteks, laialipillatud talude rajoonidesse on raske organiseerida töölaagreid, ja, teiseks, töögi talus on säärane, kus igauks, eeskätt linlane, ei oska suurt peale hakafa. Kerge on öelda, et üliõpilased, koolilapsed, mustlased, logelejad ja muu linnarahvas tuleks sundlikult saata põllutööle, kuid kuidas seda teha, selle kohta pole seni keegi andnud vajalisi näpunäiteid. Meie ei saa ometi, kui tahame elada õigusriigis, kus kodanikevabadused kindlustatud põhiseadusega, seada sisse õigustamata koormatši maa kasuks. Üliõpilasist on suurem osa suvel leiba teenimas, et talvel saaks kergemini jätkata õpinguid. Vanemaid kooliõpilasigi käib suveti tööl ja väiksemad neist kõlbavad vaevalt karjasteks. Mustlaste töölepaigutamine võib tuua ainult sekeldusi. Ja kuidas teha kindlaks, kes on logelejad? — Ka Läti, kus viimastel aastatel põllumajanduse abis-

tamiseks on astunud päris kaugele küündivaid samme, kavatseb tööteenistuses osas piirduda ainult koolinooruse vabatahtliku tööteenistusega.

Teiselt poolt on seoses sama küsimusega kuulda ka hääli, et põllutöölisi peaks mõjuvate keelavate vahenditega siduma taluga. Seegi mõue on järelemõtlemata lendu lastud. Keelata põllutöölistel ära elukoha ja elukutse valik, see tähendaks tagasiminekut möödunud sajandisse, kus terve Eesti rahvas, ka praeguste põllumeeste vanemad, võitlesid liikumisvabaduse ja elukutsevabaduse saavutamise eest ja paljud ohverdasid selleks oma elugi.

Nüüd, kahekümnendal sajandil, omas vabas riigis samade vahendite järgi haarata, isegi neid igatseda, näitab kujukamalt, milline on veel ühe osa rahva suhtumine teisesse — tööliiskonda. Samal ajal aga, kui tööliste suhtes tahetakse panna kehtima kitsendusi, unustatakse täiesti, kuidas perepojad ja -tütreid lendavad välja taludest ja kuidas talupidajad ise otse soodustavad ning õhutavad, et nende lapsed jumalaparast ei jääks „mustale tööle“, vaid saaksid linnas kasvõi mõnekümne kroonise kantseleiametniku kohagi.

Eelöelduga ei taha me sugugi väita, et tööteenistuse mõte tuleks meie oludes viiata üle parda kui sobimatu. Hoopis vastu-pidi. Seda tuleks kaaluda, tuleks otsida teostusmooduseid ja siis, kui on arvata, et tööteenistuse läbi eestlase mentaliteedile ning Eesti tööliiskonnale vastuvõetaval kujul võime tööpoolest vähendada põllutöölise puudust ja mahutada loovtööle töötajäänud kodanikke, alles siis tuleb asuda tööteenistuse teostamisele, algul loomulikult katseviisiliselt. Õnnestub eksperiment, võime õige peatselt algatust nõuetaval määral laiendada. Kohe aga täie sõõmuga tundmatu mõtte laiaulatuslikumale realiseerimisele asudes võib kergesti libiseda ja ohustada sotsiaalset rahu.

Küsimuse põhjalikule ja igakülgsel kaa-lumisele tuleks aga asuda otsekohe ja kõigi asjasthuvitatud ringkondade osavõtul.

Koja Teataja on maatöölisele ja väikemaapidajale sama, mis aken hoonele —
selle kaudu näeb välismaailma!

Töolistele pühadetoetust

Riigitöolistele maksetakse juba mõnda aastat pühadeks väikest lisatoetust. Tänavu laiendatakse seda madalapalgalistele ametnikelegi. Ka erakäitised ei unusta pühade puhul oma töölisperet. Kiviõli põlevkivitehastes saavad töölised jõuluks 10—15 kr. ja Kohtla-Järvel on kuulda kahe nädala palga suurusest pühadekingist.

Põllutöoliste väga suur enamik aga on pühade puhul hoopis unustatud. Ainult üksikutes mõisades, peamiselt riigimõisades ja koolitaludes, jagatakse jõuluks tööliskonnale preemiat. Selle suurus kõigub 5 kroonist peale, keskmiselt aga 10 kr. ümber. Seda ei saa aga kõik nimetatud majapidamiste töölisedki, rääkimata paljudest omavalitsuste mõisadest ja tuhandetest erataludest.

Seni kui põllutöoliste sotsiaalne olukord pole leidnud radikaalset parandust, kuni ei ole teostatud töoliste sotsiaalkindlustus ja lasteabiraha maksmine, on praeguse palgataseme juures lasterohkel perekonnal väga raske inimväärset elatuda. Ja kui siis kogu pika aasta vältel on võideldud eluraskustega, siis ei oleks küll mingi ülekohus loota tööandjalt teatavat lisatoetust tööaasta lõpul suurte pühade aegu. See ei paneks ka ühelegi peremehele, olgu ta riigi- või omavalitsuse mõisa valdaja või eratalundi omanik, peale säärast koormat, millest ei saaks üle heal tahtmisel.

Laiendamist ja süvendamist vajab veel teinegi komme, mis ühenduses eelseisvate pühadega. Meil on paremates mõisades kujunenud ilusaks tavaks jõulupuu korraldamine töölisperele. Paraku oleme aga praegu veel suuresti valitseja heaksarvamisest: ta võib jõulupuu ka ära jätta, kui soovib. Põhjuseks ei pruugi sellejuures olla sugugi majapidamise majanduslik olukord. Möödunud aastal ühe Võrumaa suurema talundi töölised kurtisid, et neil olevat jõulupuu jäetud ära põhjusel, et töölised olid võtnud osa oma kutsekoja haridustööst! Milleks karistada aga töölisi, kui nad tahavad tutvuneda õnnetusjuhtumite vastu kindlustamise seaduse eeskirjadega!

Nüüd, jõulude tulekul, tahame koputada kõigi tööandjate südamele, et ka põllutöeline on ennekõike inimene ja et tema peaks olema talus nagu oma perekonna liige. Meie oleme pidukõnedes küllalt juba ülistanud ühiselulist koostööd ja nõudnud kutsevahede kadumist, — nüüd tuleks näidata, et sõnad ei jää ainult sõnadeks, vaid

need on mõeldud tõsiselt. Üheks võimaluseks sõnadest jõuda tegudeni on aga pühade puhul oma töölispere meelepidamine olgu palgalisa või teisel teel jõulurõõmu valmistamise näol.

Uus kord asundusmaade väljandmisel

Vabariigi Valitsuse poolt anti asundusseaduse teostamise määrus, mis määrab kindlaks need tingimused, milliste alusel antakse edaspidi välja uusi asundustalusid ja eluasemekohti.

Talu saajad peavad omama põllumajandusliku kutsehariduse või olema juhtinud talupidamist vähemalt 3 aastat. Nendega võrdseks loetakse ka isikud, kes töötanud põllutöölisena vähemalt 5 aastat ja omavad talu pidamiseks tarviliku vara. Kes tahab saada eluasemekohta, peab omama mõne ameti või töökuse või teisi tuluallikaid, mis võimaldavad perekonna äraelamise antud kohal.

Maasoovijate kohta avaldavad oma seisukoha kohalikud põllumeeste konvendid, eluasemekohtadele kandideerijate suhtes aga kohalikud omavalitsused.

Asujaile võimaldatakse pika- ja lühiajalist laenu. Lühiajalisi laene antakse jooksvateks tarvidusteks, näit. seemnevilja ostmiseks jne. kuni 5 aastaks. Pikaajalisi laene, mis hiljem liidetakse maakoha ostuhinnaga, määratakse kuni 60 aastaks kas hoonete ehitamiseks, maaparandamiseks või muudeks seesugusteks otstarveteks. Talusaaajale antakse veel kuni 500 kr. toetust inventari muretsemiseks. Ostuvõlast kustutakse esimese lapse arvel 100 kr., teise lapse arvel 150 kr., kolmanda arvel — 250 kr. ja iga järgneva arvel 300 krooni.

Kui maakohast asujale ära müüakse, võib Asundusamet võtta müügilepingusse sisse tingimuse, millega kindlustatakse müüjale 10 a. jooksul tagasiostuõigus neil kordadel, kui omanik maakoha võõrastele isikutele edasi müüb või kui ta ühes oma perega on maakohast viibinud eemal vähemalt ühe põllutööhooaja või ka siis, kui ta jätab talu sööti.

Eraalgatuslikku asundamist soodustab riik asunduslaenude ja toetuste andmisega. Kui eraalgatuslikul asujal on 4 või rohkem allealist last, kustutakse asunduslaenust laste arvel sama suur osa nagu ülal ostuvõla puhul tähendati.

Tööturu ümberkorraldamine tuleb võtta käsile

Koja peasekretär Aug. Vaigo

Veel kuu või paar ja juba algab uute töölepingute sõlmimine põllumajanduses. On arvata, et talundite varustamisel tööjõuga võib esineda tulevikus teatavaid raskusi, kui aegsasti ei astuta samme nende kõrvaldamiseks. Resolutsioonide vastuvõtmisest konventides ja mujal selleks üksi ei piisa — sõnadega pole seni kusagil ühtegi saavutist esile manatud. Siin tuleb võtta appi uusi vahendeid, astuda rida samme, et ühelt poolt, säilitada töökäsi põllumajanduse otstarbeks ja, teiselt poolt, vähendada sotsiaalseid erinevusi maal ja linnas töötavate kihtide vahel.

Üks küsimus, millest tööjõu probleemi lahendamisel võimatu mööduda, on

töövahendluse täielik ümberkorraldamine.

Töövahendus peab olema äärmiselt painduv ja vilgas juba sel juhul, kui on tegemist tööpuudusega, nagu linnades talveti. Seda otstarbekam, seda tihedam, seda koostöörikkam peab aga töövahetalitusasutiste võrk olema siis, kui hooajati esineb tööliste puudus, nagu suveti talundis.

Meie senine tööturu-mehhanism ei rahulda täiel määral ei ühe ega teise olukorra nõudeid. Linnades töötab meil ligi 20 tööborsi, kus registreeritakse tööpakkumisi ja -nõudmisi. kuid nende omavaheline koostöö on korraldamata, kuna puudub vastav instants. Sotsiaalministeerium on püüdnud seni tööturu-alast teatavat ülevaadet saada, kuid tal puuduvad selleks vastavad võimalused. Olukord muutub aga segasemaks veel seetõttu, et põllumajanduslik töövahendus on usaldatud ainuüksi Põllutöökojale, kes teostab seda täiesti monopoolselt võrdlemisi suurte riiklike toetustega. Kui tööborside koostöö omavahel ja Sotsiaalministeeriumiga on, nagu juba öeldud, nõrk, siis põllumajandusliku töövahenduse allutamise ja tööandjate kutseesindusele on kõigi tööturuküsimuste alal teotsevate keskuste vastastikune side muutunud võrdlemisi küsitavaks ja on piirdunud peamiselt mit-

temidagi-ütleivate statistiliste aruannete vahetamisega.

Meie töövahendusmehhanismi poolikut ehitust näitab seegi asjaolu, et seni pole meil ei tööborside ega Põllutöökoja tööbüroo juurde loodud tööandjaist ja töölisist koosnevaid nõuandvaid komiteid, ehkki kehtiv õigus seda nõuab. Põllutööliste töövahenduse osas pole ka maatööliste avalikõiguslikul kutseesindusel võimalust sõnagi kaasa rääkida.

Seni oleme tööliste puudusest saanud üle välistööliste importimisega. Lähemas tulevikus peab see lihtne vahend arvata-vasti jääma aga kõrvale. Edasi — sõjaolukorra tõttu võib tunduvalt väheneda töömaht paljudes käitistes, mille tõttu suureneb töötute hulk linnalistes asulates. Et neid harukordseid „kääre“ tööturu alal vältida, selleks tuleb enne kui hilja, võtta põhjalikule reformimisele tööturuaparaat. Sellejuures ei tohiks arvestada üksikute kildkondade erahuve, vaid lähtekohaks peab olema ainult riigi- ja rahvamajanduslik kasu.

Kuuldavasti olevatki juba Majandusministeeriumi ringkondades töötatud välja kavad tööturu ümberkorraldamiseks. Nende kohaselt tuleks keskvalitsuse juurde loomisele riiklik tööamet, kuna kohapeale jääksid töötama ringkonnaametid ja tööbürood. Kõigi nende asutiste juures toimiksid nõuandvalt tööliste, tööandjate ja riigi- ning omavalitsuse esindajaist koosnevad komiteed. Uuele korrale alluks ka põllutööliste tööturg.

Viimasel ajal ei näi aga küsimus, kahjuks, kavadest olevat kaugemale jõudnud. Vähemalt üldsuseni pole sellest ulatunud teateid. Uus tööhooaeg aga läheb.

Põllutööliste seisukohalt on tööturu reformimine hädavajalik ja väljatöötatud kavandi üldjooned aina tervitatavad. Ükskõik milline uuendus selles küsimuses ka ette võetakse, halvemaks ta olukorda siiski muuta ei saa kui on praegu. Sooviks on vaid, et kui kord uuendama hakatakse, siis tehtagu põhjalik kapitalremont—

Kuidas on metsatöölised kindlustatud haiguste vastu?

Jälle välguvad metsades kirved ning saed. Tuhanded töölised teenivad oma igapäevast leiba puude langetamisel, küttematerjali ja ehitusmetsa valmistamisel. Lume tulekul lisandub neile hea koguke, vähemalt mõni tuhat, hobusemeest, kes veavad laantest välja palke ja propse laoplatsidele, teede äärde või saeveskitesse.

Nagu iga töö tegijat varitseb oht, nii võib haigus või õnnetus tabada metsatöolistki. Kust saab tema siis abi, kui ta tervisrikke pärast ei saa olla metsas?

Töö juures tekkinud vigastuse puhul on olukord võrdlemisi lihtne, sest kõik metsatöölised, olgu nad palgatud taluperemehe enda poolt metsamaterjali ülestöötamiseks tema talundi tarvis või töötagu nad riigimetsades A.-S. Eesti Metsatööstuse raielankidel, on õnnetusjuhtumite vastu kindlustatud ühel alusel põllutöölisega. On vigastus tekkinud töö juures või selle tõttu, tuleb sellest otsekohe ette kanda tööandjale või tema asemikule, nõutada temalt teateleht arsti või haigla tarvis ja asuda vigastuse ravimisele. Riigimetsatöödel on tööandja — s. o. A.-S. Eesti Metsatööstuse — asemikkuks kohapeal selleks määratud isikud, kes on kohustatud andma töölisele välja eeltähendatud teatelehti ja igakülgset hoolitsemist, et ei tekiks viivitust arstiabi saamises.

1. Kes metsatöolistest alluvad haiguskindlustusele.

Kaugelt keerukam on aga olukord haiguste vastu kindlustamise osas. Teatavasti põllutöölised, järelikult ka need töölised, keda talupidaja saadab metsatöödele talundi enda tarvis, praegu veel

väikesed kohendamised on mõttetud. Sest ei tohi unustada, et olukord tööturu alal võib minna, kui sõjaõhkkond ei lõdvene, senisest veel keerukamaks ja raskemaks. Viimasel silmapilgul suure kiiruga astunud sammud aga kipuvad tavaliselt minema vägisi viltu.

haiguste puhul mingisugust toetust ei saa. Ainult riigimõisades on see korraldatud. Need töölised aga, kes seisavad A./S. Eesti Metsatööstuse teenistuses ja

töötavad metsa ülestöötamisel, välja-veol, laadimisel, parvetamisel ja teistel metsatöödel

(välja arvatud saeveskites j. t. tööstuslikkudes käitistes), saavad tööandjalt arstiabi ja rahalist toetust riigiteenijatega ja -töölistega ühesugustel alustel, seega üldiselt sama korra järgi nagu Haridusministeeriumile alluvate koolitalundite põllutöölisedki. Sääraste metsatöölise perekonnaliikmed aga haiguskindlustuse sammetest osa ei saa.

Saeveskite ja teistes tööstuslikes käitistes töötavad metsatöölised kuuluvad haigekassade ja kindlustusühingute alla, nagu kõik teised tööstustöölised.

2. Arstiabi.

Arstiabi antakse: 1) esmaabina, 2) ambulatoorse ravina, 3) haige kodus ja arsti, hambaarsti või masseerija juures, 4) raviasutistes ja 5) naistööliste — ka sünnitusabina. Ravi juurde kuuluvad vajalised arstirohud ja muud vahendid.

Ravi antakse töölisele sel juhul, kui haigus ei takista teenistuskohuste täitmist, senikaua, kui isik on aktsiaseltsi teenistuses. Takistab aga haigus tööd, kestab ravimine kuni tervistumiseni, kuid mitte kauem kui 26 nädalat järgimööda, arvates haigestumispäevast. Selle aja vältel võimaldatakse ravi isegi pärast töölepingu lõppu, kui haigus takistas tööd enne seda momenti. Korduvatel haigestumistel antakse arstiabi ja toetust kokku kuni 30 nädala vältel kalendriaasta kohta.

Ravi saamiseks võivad riigimetsa töölised pöörduda iga arsti poole. Töölisele arstiabiraamatuid välja ei anta, mispärast igakordsel arsti poole pöördumisel tuleb nõutada arstilt vastav maksumõendis ja tasuda temale kogu summa. Selle tõendise vastu maksab aktsiaselts hiljem töölisele tagasi selle osa, mis langeb seltsile.

Töölise kanda jääb ravikuludest teatav protsent vastavalt palgasuurusele. Ei ole palk üle 80 kr. kuus, peab tööline tasuma omast käest ravi puhul arsti juures või kodus 35%, haiglas (madalaimas klassis) — 15%, on kuu palk üle 80 kr., kuid mitte üle 140 kr. — siis langeb töölise kanda vastavalt 45% ja 25% ja veel kõrgema palga korral — 55% ja 35%. Ägedate nakkushaiguste korral on ravi täiesti prii.

Naistöölistele antakse sünnitusravi täielikult aktsiaseltsi poolt.

Tuleb meeles pidada, et nii arstiabi, sünnitusabi ja rahalist toetust antakse metsatöölistele alles pärast seitsmepäevast katkestamata töölviibimist.

3. Rahaline toetus.

Kui riigimetsatöölise haigus takistab teda töötamast, saab ta aktsiaseltsilt palka edasi esimesest haiguspäevast alates kuni tervistumiseni, kuid mitte kauem kui 26 nädalat järgimööda, kor-

duvatel haigusjuhtudel aga mitte üle 30 nädala kalendriaasta kohta. Esimese kahe haiguskuu jooksul maksetakse palk edasi täies suuruses, pärast seda aga juba $\frac{2}{3}$ -ndikus osas. Väljamaksmine toimub harilikel palgapäevadel.

Seda haiguseraha (palka) maksetakse eelkirjeldatud tähtaegadeni edasi ka sel juhul, kui tööline on haiguse ajal töölt vabastatud enne nende tähtaegade saabumist.

Haiguseraha saamiseks tuleb arstilt võtta tõendus ja see esitada tööandjale või tema asemikule.

4. Millal ei anta ravi ega toetust?

Kui raskelt haige või nakkushaige ei täida arsti korraldust haiglasse minekuks, siis tööline aktsiaseltsi kaasabil ravi ei saa. Sama juhtub siis, kui haigus on töölise enese poolt tahtlikult tekitatud või saadud kohtulikult karistataval osavõtul vägivallategudest, kaklustest jne. Lõpuks jääb haige ka siis ilma soodustustest, kui ta viibib vahi all.

Kirjandus on väikemaapidaja tarkuse allikas

Hiljuti lõppes raamatunädal. Seal räägiti ja kirjutati palju raamatust. Meiegi ühine pere peaks mõtlema pisut raamatule. See on meie praegusaja tähtsamaks oskuste omandamise allikaks. Igapäevases elus on meil alataja vaja praktilisi näpunäiteid. Neid leiame populaarteaduslikust kirjandusest. Loendame siin mõningaid teoseid, mis tohiksid huvitada ka iga agaramat väikemaapidajat.

Jaanuarikuul ilmub Porti, Mätliku ja Siimoni ühisel kaastööl „Aianduse õpperaamat“, mis töötab saada paremaks raamatuks sel alal.

Kanakasvatuses on paremaks abiliseks Liina Kuusentali „Kanakasvatus“, seapidamises aga Kuremaa katsejaama juhataja Voltri „Õpetusi sigade söötmiseks ja pidamiseks“. Esimene raamat maksab 3.20 kr. ja teine 50 senti.

Koduloomade söötmist käsitava raamatuna võiks mainida ka Hanssoni „Koduloomade söötmine“, mille hind kahjuks aga võrdlemisi kallis — 3 krooni.

Lautade ehitamise ja sisustamise alalt on paremaks raamatuks „Karjalaudad ja nen-

de sisustus“, mis ilmunud Põllutöökoja väljaandel. Hind 2.25 kr.

Väikemaapidajatele tähtsaks raamatuks tuleks pidada ka J. A. Amisepa „Sööda-juurvilja kasvatamist“, mille hind on 1.50 krooni.

Taimekaitse alal võiksime mainida E. Lepiku ja K. Zolki raamatut „Taimekaitse vahendid ja nende tarvitamine“. Selle raamatu hind on vaatamata ainestiku ulatusele ainult 50 senti. Kahjuks on teose trükk aga praegu lõppemas.

Mesinduse alal peaks väikemaapidajaid rahuldama M. Reiniku „Tegelik mesinik“. Raamatu hind on 1 kr. ja selles käsitatakse praktiliselt mesilaste pidamise võtteid, tuuakse ära eesti taru tüüp jne. Vähe laiemalt käsitatakse sama küsimust Mäekala raamatust „Mesilastepidamine“. See on aga kallim, makstes 3 krooni.

Meeskäsitööd ja mööbli valmistamist käsitavaks raamatuks on Joh. Kermiki „Talu käsitööd“, kus antakse õpetust puutöös, värvimises, klaasimises, tinutamises, sepatöös, nahatöös ja nõõritöös. Selle hind on 1.25 kr. Sama ainet osaliselt käsitab ka

H. Velbri raamat „Mööblivalmistamine ja kavandid“, mis maksab 1.50 kr.

Tervishoiu alalt võiksime mainida „Tervise käsiraamatut“. Ilmub Eesti Tervishoiu Muuseumi väljaandel vihkude kaupa ja sisaldab lihtsas keeles palju õpetlikku kui ka praktilisi näpunäiteid nii inimese enda kui ka toitlustamise, elamu jne. kohta.

Perenaiste huvialadelt osutuvad headeks

abilisteks järgmised raamatud: Madissonide „Meie laps ja tema eest hoolitsemine“, hind 25 s. „100 räimetoitu“, Kalanduskoja väljaanne ja A. Rõuk — „100 toitu õuntest“, hind 80 senti.

Lähemal ajal on ilmumas Th. Pooli „Karjakoplid“ ja põllumehe taskukalender-käsiraamat 25 aasta juubeli väljaandena.

G. A.

Suure-Jaani väikemaapidajad sammuvad eduteed

Endise Lahmuse mõisa väljale planeeriti 1921. a. vaevalt 8 ha koht, millele pandi nimeks Järveotsa.

Sinna asus samal aastal peremeheks August Madis, kes oli võtnud osa Vabadussõjast, kus ta sai haavata peast, olles selle järele 4 nädala jooksul täiesti tumm. Pikkamööda paranedes hakkas A. Madis rajama oma kodu Järveotsale, mis on muutunud nüüd nii kenaks ja nägusaks ning paistab silma juba kaugelt oma korralikkude hoonete ning ilusa ja suure viljapuuaiaga.

Esimesed asumisaastad olid võrdlemisi rasked asujale, kuna puudus kapital hoonete ehitamiseks ja inventari soetamiseks. Ajajooksul aga on nendest muredest saadud üle ja nüüd on Järveotsal väga korrapärane, ilusa verandaga, kolme avara toa ja köögi-giga elumaja, ruumikas laut, mille otsas on küün, kuhu võimalik on sisse vedada ka kogu vili, kui pole võimalik kohe saada peksumasinat. Omaette on korraldatud sigala ja kanala.

Järveotsa talul on põllumaad vaid veidi üle 4 ha, kuna ülejäänud osa maast kuulub heinamaa alla. Karjamaa puudub aga peagu täielikult. Selle tõttu tuleb lehma ketitada teise aasta ristikupõllul. Kesa all kasutamata maad ei ole. Rukki eelviljaks on segavili ja kartul. — Segavilja all ligikaudu $\frac{2}{3}$ ja kartuli all $\frac{1}{3}$ väljast, mille suurus ligikaudu $\frac{2}{3}$ ha. Rukki järele külitakse ristikein, mida peetakse 2 aastat ja sellele järgnevad kartul, segavili ja oder. Kartuli kõrval kasvatatakse ka juurvilja küllaltki laiulisel pinnal.

Laudasõnnikut antakse rukkile ja kartulile ja jõudu mööda ostetakse ka kunstväetist intensiivsemate kultuuride jaoks.

Käesoleval aastal saadi talundis 2800 kg segavilja, 800 kg rukist, 85 kvintaali kartuleid ja 35 kvintaali juurvilja.

Heinamaa kasutamine sügisepoole karjamaana pole teostatav, kuna see asub talun-

dist eemal. Heinu saadakse umbes 20 koorma ümber aastast.

Talundis peetakse üks hobune, 2—3 lehma, peale selle mullikas ja vasikas, 5—6 siga ja oma majapidamise rahuldamiseks 7—8 kana. Osa noort ristikeina jahvatatakse jahuks, mida kasutatakse sigade toitmiseks.

Aeda on istutatud 67 õunapuud, 4 kirsi- ja 22 ploomipuud. Ei puudu ka marjapõõsaste, lillede ja muude ilupuude osa.

Põllutööriistadest kasutatakse talundis õige ohtrasti kultivaatorit, mille otsa käivad seemendamissahad ja mida kasutatakse nii põldude koorimiseks kui ka seemendamiseks. Kevadistel maaharimistöodel on tarvitusel libistaja esimese põllutööriistana. Heinaniidumasina juurde on kombineeritud viljakoristamise aparaat. Erilist tähelepanu väärrib aga peremehe poolt valmistatud hobusega veetav umbrohupuhasstaja, millega on võimalik lasta läbi kõik marjapõõsaste vaheline maa ja hävitada sealt täielikult umbrohi, sest lõikenuga löikab umbrohu juured katki mullapinna ülalkihis, jättes umbrohu maha lamama läbilõigatuna. Selle aiatööriista töötavaks osaks on 4—5 kõpla laiune nuga, mis on kinnitatud juurvilja vaheltharjataoliste käsipuudele ja mille esiosa libiseb maad mööda veerleva puust rullikuga.

Teine paremaid väiketalundeid — Mäetsa — asub Lõhavere asunduses. Selle suurus on 7 ha, millest põldu 2,5 ha, heinamaad 3 ha ja karjamaad 1 ha. Maa on täiesti ebaühtlane: kruusakünkad vahelduvad liivakate muldadega, mis sageli kannatab põua all. Vaatamata sellele kasvatatakse talundis segavilja, odra ja kartuli kõrval ka küllaldaselt juurvilja.

Et hobusepidamine liiga kulukas, siis haritakse põldu palgatud hobusega ja hobuse asemel peetakse üks lehm rohkem.

Mäetsal on üldse 3 lehma, 2—3 siga ja 50 kana. Kari on kontrolli all juba kaue-

mat aega. 1938/39. a. kontrollandmete järgi oli kogu karja keskmine 2545 kg piima ja 107,2 kg võirasva, kuna rasvaprotsent oli 4,2. 1936/37. a. oli võirasva toodang koguni 149 kg. 70-st masinal hautud noorest kanapojast kasvas sel aastal üles 33 noort kana, kuna kuked turustati juba vana-kevadell.

Aeda on istutatud 19 õunapuud ja tulevikus on kavatsus laiendada seda kirsi- ja ploompuid arvel.

Vaba aja kasutab väikekohapidaja M. Ojamaa tsementrakete tegemiseks, millele kohta on suur nõudmine, eriti praegu, kuna vanad madalad kaevud on jäänud ümbruskonnas tühjaks.

Hoonestik on talus väga korralik ja ei ole jäetud unustusse ka kodukaunistamistoid.

M. Ojamaa ise on agaram Väikemaapidajate Ühingu tegelane kohapeal ja on mõndagi läbi viinud Suure-Jaani väikemaapidajate üldise hüvangu heaks. Ühingu kaasabil said S.-Jaani väikemaapidajad Maatöölise ja Väikemaapidajate Koja toetusel Olustvere puukoolist noori viljapuid 50% hinnalalandusega, korraldasid õppereisi, põllumajanduslikke võistlusi, mesipuu valmistamise kursuse jne. Ühingu piirkonda osteti ka üks õlivanniga heinaniidumasin katseteks ja järelproovimiseks.

Ka Tõnis Käsper on korraldanud oma majapidamise suure hoole ja usinusega. Temagi väikekoht on Lõhavere asunduses

ja majapidamise suurus on 7 ha, millest 5 ha põldu ja 2 ha heinamaad. Viimane oli varem soomülgas, kuid mõne aasta jooksul on sellest kujunenud välja kultuurniit hea heinakamara ja plaanikindlalt läbiviidud torutussüsteemiga. Praegu saadakse heina 12 hobusekoormat ühe ha kohta. Heinamaale antakse ka kunstväetist 1,5 kotti kaalisoola ja 3 kotti superfosfaati 1 ha kohta.

Viljasaagid on talul head. Põllud saavad ka laudaväetust üle 2—3 aasta.

Talundis peetakse 2—3 lehma, 1 hobune, 4—6 siga ja 20—30 kana. Praegu on kavatsus ehitada puhast sigalat, et siis oleks võimalik rohkem tähelepanu pöörata seakasvatuse arendamisele.

Kuid teisedki Suure-Jaani väikemaapidajad on agarasti ametis oma majapidamise arendamistööga, võideldes mitmesuguste takistuste ja raskustega. Kõige suuremaks raskuseks on see, et ehitused tulevad püstitada peamiselt kõrgeprotsendiliste eralaenudega, kuna väiksed kohad hinnatakse meil nii odavalt, et võimalik laenusumma, mis ei tohi tõusta hindedummani, on liiga väike. Nii võimaldati T. Käsperele elumaja ehitamiseks ainult 500 krooni laenu, kuna elumaja püstitamine tõeliselt läks maksma ligi 2000 krooni. Ka teisi põlevaid päevaküsimusi on sealsetel väikemaapidajatel, mida kavatakse läbi arutada oma ühingu peakoosolekul, et siis ühiselt leida teid nende kõrvaldamiseks. G. A.

Lasteabiraha ka põllu- ja metsatöölisele

Maatöölise ja Väikemaapidajate Koja märgukiri Sotsiaal- ja Põllutööministritele

Praegu on teoksil lasteabiraha maksmise laiendamine. Seni said seda ainult riigiametnikud ja riigitöölised. Edaspidi on kavatsus laiendada seda ka erakäitistes töötavatele tööliste. Vastava seaduse alt tahab Sotsiaalministeerium aga jätta välja põllutöölisi, et hiljem korraldada küsimust nende suhtes erikorra alusel. See aga pole õiglane, kuna just maatööliskond vajab kõige rohkem toetust oma lasterohkuse tõttu. Seda rõhutas ka Maatöölise ja Väikemaapidajate Koda oma pikemas märgukirjas, mis esitati neil päevil Põllutöö- ja Sotsiaalministeerile.

Oma palve põhjendamiseks märkis Koda märgukirjas muuhulgas järgmist:

1. Maatöölise perekonnad on lasterohkemaid üldse.

Põllumajanduses töötab viimase rahvaloenduse andmeil üle 20.000 iseseisva töölisleibkonna, kellest 22% oli 5- ja rohkemliikmelised. Ümmarguselt 1000 leibkonda koosnes isegi 7—10 liikmest. Lasterikkamate perekondade arv oli põllutöölise hulgas suhteliselt märksa suurem kui teistel kutsealadel: samul andmeil oli tööstustöölisel 5- ja rohkemliikmelisi leibkondi ainult 15%, kaubandustöölisel — 10,1%, transporttöölisel — 18%, riigiametnikel — 21,6% jne. Ka täisleibkonna keskmine suurus oli põllutööliskonnas suurim: 3,9 isiku vastu oli käitistöölisil 3,5, kaubandustöölisel 3,3, riigiametnikel — 3,8 ja riigikeskmiselt ainult 2,9 isi-

kut. Eriti väärib aga maatööliskonnas märkimist sündimus, mis on kõrgem kui ühelgi teisel kutsealal Eestis. Kui rahvaloenduse kokkuvõtteil sündis iga 1000 põllutöölise kohta üle 25 inimese, siis tööstustööliskonnas vaid 13, kaubandustöölise hulgas ligi 17 ja riigikeskmiselt samuti ligi 17.

2. Põllutöölise sissetulekuist ei piisa suure leibkonna ülalpidamiseks.

Büdzeti uurimuse andmeil teenis terve põllutöölisperekond, naine ja lapsed kaasaarvatult (leibkonnas keskm. 4,3 liiget) üle riigi aastas nii rahas kui loonuses (kusjuures on arvestatud ka korter, tulu palgamaalt ja loomapidamise võimalused) 1081,25 kr. ehk 90 kr. kuus! Osa uuritud leibkonnist, kelle hulgas oli isegi kuueliikmelisi, sai aga aastas kõigest allikaist kokku tulu ainult 840,99 kr. Leibkonna koguteenistusest oli töölisnaise teenistus keskmiselt 160 kr.; seega arvestades naise palgaks keskm. 1,20 kr. päevas, pidi naine olema aastas tööl keskm. 135 päeva ehk päev-päeva kõrval 5,5 kuud, mille all muidugi kannatas laste eest hoolitsemine.

Võrdluseks märgitakse, et teistel tööaladel teotsevate tööliste palgamäärad on märksa kõrgemad: nii oli uuritud tööstustöölise leibkondade aastateenistus keskm. 1450 kr. (leibkonnas liikmeid kesk. 3,7), põlevkivikaevureil (keskm. 3,9 h.) — 1440 kr. jne.

3. Surevus on maatööliskonnas, eriti laste hulgas ülikõrge.

On loomulik, et eelkirjeldatud sissetulekute juures põllu- ja metsatöölise perekond ei saa lubada oma lastele hädavajalist haridust, soetada riideid ja jalanõusid, andaervislikku toitu ja eriti ravi. Alatoitluse, varase tööleasumise, vähese arstiabi ja sotsiaalsammete (nagu lasteabiraha ja haiguskindlustuse) täieliku puudumise otseseks tulemuseks on kõrge suremus maatöölise hulgas, eriti väikelaste juures. Kui viimase rahvaloenduse andmeil suri tööstustöölise hulgas alla 10 inimese 1000 kohta ja ametnike hulgas alla 9, siis nõudis surm põllutöölisest tervelt 20 inimest, 1933. a. isegi 21 inimest 1000 kohta. Talutöölised on järjekindlalt rõhutanud, et enne, kui pole suurte perekondade probleem täielikult lahendatud, ei ole mõeldav, et laste suremus maal märkimisväärselt väheneks.

4. Maatööliskonna lasteabiraha on vajalik ka tööturu reguleerimise seisukohalt.

Tööjõu maalt põgenemise tähtsamaiks põhjuseiks on tunnistanud nii meil kui välismaal (Saksas, Taanis, Rootsis, Soomes, Belgias, Prantsusmaal jm.) paremad sotsiaalolud töenduslikel rakendusallul. Kui nüüd lasteabiraha hakatakse maksma ka käitistööliskonnale, siis tööstuslike keskuste külgetõmbajõud aina kasvavad; selle tulemusena aga süveneb töökäte puudus põllumajanduses. Ei saa ju nõuda kodanikult, et ta jääks kutsealale, kus tööpäev on pikk, kus palgaolud viletsad, kus pole haiguskindlustust ja lõppeks — kus perekonna asutamine on vaid eluraskuste mitmekordistamine.

Käesolevast vaatekohast põllutöölise lasteabiraha vajalikkust põhjendades tuleb veel meenutada, et töökäte vähesust talundeis ei ole lähemal aastail enam võimalik kõrvaldada võõrtöölise importimisega.

5. Ettepanekuid probleemi lahendamisel.

Maatöölisele lasteabiraha maksmise korra väljatöötamisel palub Koda võtta arvesse järgmist:

- a) lasteabiraha tuleks võimaldada kõigile põllu- ja metsatöölisile, vaatamata teenistuskustvusele, töökohale ja sammatava töö iseloomule;
- b) lasteabiraha maksmise ulatus ja toetusemäärad peaksid olema ühtlased käitistöölisiga;
- c) lasteabiraha tuleks maksta lastekaitsefondist või selle juurde loodavast erikapitalist, kuhu koondataks summe eeskätt lasterohkete perekondade soodustamiseks sisseasetud maksudest või maksukõrgendamisest ja muudest riigi ning omavalitsuste ressurssidest; viimases järjekorras tuleks kõne alla tööandiate osavõtt kohustuste kandmisest;
- d) riigile ja omavalitsusile kuuluvais põllumajapidamisis (riigimõisades, koolitalundeis jm.) tuleks lasteabiraha maksmine teostada täies ulatuses tööandja kulul, kuna mainitud majapidamised on töötanud võrdlemisi suurte ülejääkidega.

Missuguseid tulemusi see põhjendatud märgukiri annab, peaks selguma hiljemalt lasteabiraha seaduse muutmiseks.

Põllutöölised, kes veel ei tea, kuidas sõlmida töölepingut — telligu Maatöölise ja Väikemaapidajate Kojast 25 sendi eest brošüür uue põllutöölise seaduse kohta. Tellimisraha võib saata ära postmarkides.

Habersti juurviljakasvatajad pidasid koosoleku

Habersti asunikude ja väikekohapidajate ühingu poolt korraldati 3. dets. s. a. ümbruskonna köögiviljakasvatajate koosolek, kus esinesid referaatidega Põllutöoministeeriumi aianduse-mesinduse nõunik A. Prima ja ühingu sekretär J. Kaarep.

Koosoleku otsustati asuda tihedamasse kontakti köögivilja turustamisel ja ümber töötamisel tegelevate asutiste ja isikutega, ratsionaliseerida köögivilja kasvatamist ning turustamist ja teostada köögivilja seemnete ühistellimist. Samuti tunnustati vajalikuks aed- ja köögiviljahindade kindlustamine nii, nagu seda on tehtud põlluja kariasaaduste alal. Teiselt poolt otsustati vähendada kasvatatavaid köögivilja-

sorte ning tunnustati massiliseks kasvatamiseks paremateks sortideks järgmised: / peakapsast: Ditmari varajane — varaseks kapsaks, Enkhuizeni kuulsus ja Braunšveigi kapsas — sügisel sissetegemiseks ning Amageri madal ja poolkõrge kapsas — värskest säilitamiseks sügisel;

lillkapsast: Haage ja Erfurti madal;

kaalikaist: Krasnoe Seloo; porgandest: Nantes ekstra ja I valik, Perfection;

peetidest: Egüptuse; sellereist: Praaga-Hiigel, Erfurti varane;

petersellidest: Suhkur varane ja Bardoviki;

porrustest: Brabanti; hernestest: Delikatess, Thomas-Loxton, Non plus ultra, Vithami ime (madal);

aedubadest: Kollane-Vaha, Dattel, Saxa madal, Juuli kõrge;

salateist: Böttneri, Maikuningas hilisem;

rediseist: Sarlakipunane, Võiredis; spinasteist: Gaudry, Juliana, Uue-Meremaa;

kurkidest: Muuromi, Vjäsnikovi, Kastekindel;

lavakurkidest: Kuulenkampf, Moskva poolpikk;

tomateist: Kondine Red, Selandia, Tuckwood.

Koosolek möödus täielikus üksmeeles. Väikemaapidajad ja köögiviljakasvatajad loodavad, et ühise tööga ja riigivõimu tõhukaasabil suudetakse nii mõndagi teha oma olukorra parandamiseks. **J. Kaarep.**

ÕPPINUD PÕLLUTÖÖLISE KUTSE- EKSAMI KORD

kinnitati hiljuti Haridusministeeriumi Kutseoskuse Osakonna poolt. Õppinud põllutööliseks võib saada õppetähtsuses töötades. Seesuguseid talundeid on üle riigi 237. Osa nendest on toodud meie kuukirja veergudel. Kes õppetähtsuses töötanud põllutöölisena vähemalt 2 aastat, võib sellekohase kutsekomisiooni juures teha eksami ja omandada õppinud põllutöölise kutsetunnistuse. Kuni 1. jaan. 1943. a. võivad õiendada kutseeksami ka need isikud, kes töötanud põllutöölisena väljaspool õppetähtsuses, kuid siiski korralikus majapidamises vähemalt 3 aastat, sellest vähemalt ühe aasta maatulunduskonsulendi järelevalvel.

Kutseeksameid kavatakse korraldada soovijaile kevadel mai-juuni-, sügistelvel novembri-detsembrikuudel. Kes soovib minna eksamile, peab vastava sooviavalduse andma sisse kohaliku konsulendi kaudu. Konsulendilt saab ka täpsemaid teateid õppinud põllutöölise kutse omandamise kohta üldse.

Kutseeksamil esitatakse põllutöölisele küsimusi selle talundi tööde ja töökorralduse kohta, kus ta töötanud. Peale selle korraldatakse veel 2—4 praktilist tööd. Küsimusi esitatakse ka põllutöölise kutsealaste õiguslike küsimuste alalt, nagu põllutöölise seaduse, õnnetusjuhtumite vastu kindlustamise jne. kohta.

Kes õiendab eksami rahuldavalt, saab Haridusministeeriumilt kutsetunnistuse.

Jõõpre väikemaapidajad õppisid vildivalmistamist.

Selle kuu algul korraldas Jõõpre väikemaapidajate ühing oma liikmeile vildivalmistamise kursuse, millest võttis osa 17 isikut. Kolme päeva jooksul valmistati kokku üle 20 paari vilte, mis oma väärtuselt ei jää sugugi maha vabrikutoodetest. Peale selle õppis iga osavõtja vildist jala nõude tegemise töö selgeks ja võib koduste abinõudega alati varustada end soojade jala nõudega.

Kursus viidi läbi Maatöölise ja Väikemaapidajate Koja toetusel.

Lugejail on südamel...

Maatööliskond — koonduma!

Et maatööliskonna nõudmistel rohkem kaalu oleks, tuleb meil, maatööliskonnal, tuiumus maha raputada, ning oma olukorra parandamisele asuda. Selleks organiseerume üleriigiliselt ühiseks pereks oma kutsekoja ümber. Koondame omad read võitluseks maatööliskonna sotsiaal- ja majanduselu parandamiseks! Kuna kehtimahakanud sotsiaalseadustes on maatööliskond peagu välja jäetud, siis näeme selgesti, et viga seisab meis enestes: meil ei ole ühtekuuluvuse tunnet, meie ei ole ühiseks tervikuks koondunud. Maha ükskõiksus! Read koomale! Sulame ühiseks pereks. Tuleb teadlik olla, kui suur tähtsus on tööliskonna üksmeelsusel, sest mida üksmeelsem on tööliskond, seda rohkem tähelepanu leiavad tema taotlused, seda suurem on temast lugupidamine. Selleni peame meie jõudma, et meie nõudmistele tähelepanu pööratakse, nendega arvestatakse ja ellu viiakse. Selleks veel kord: koondame read oma kutsekoja ümber maatööliskonna majandusliku olukorra parandamiseks, maatööliskonnale paremate elatistingimuste loomiseks.

Ma olen kuulnud, et meie hulgas leidub isikuid, kes, hoolimata sellest, et nad ise passiivsed, on hakanud maatööliskonna poolt valitud usaldusmeeste suhtes külvama umbusku. See vaid süvendab omavahelist vaenu. Aga sel teel ei jõua me ometi kuhugi! Tuleb jõuda arusaamisele, et tööliskond peab ühte hoidma ja ühiselt seisma oma huvide eest. Taotleme oma sihte kindlalt, julgelt, kuni need kätte saame. Kadedusega ja nuriemisega ei jõua kaugele. Tuleb lõpetada omavahelised kadetsemised, siis kaovad ka lahkkelid. Vaenu külvajail ja üksmeele lõhkujail pole kohta maatööliskonna ridades.

Fr. Pensa.

Eluaeg põllutööl, kuid maad ei saa.

Minul on maad $\frac{1}{3}$ ha. Loomapidamise võimalust pole sugugi; maa rammutamiseks ostan või olen saanud sõnnikut suurmaapidaja käest töö või aiasaaduste eest suure vaevaga. Nüüd ei saa sedagi enam. Aga raha olen ma peremehele välja maksnud maa eest. Maja on vana ja vilets, kuid selles majas olen ma oma pere üles kasvatanud. Olen põllutööd teinud lapsest saadik — 45 aastat. Olin 5-

aastane, kui läksin juba karja võõra juurde. Nüüd olen üle 50 aasta vana. Tervis on kadunud põllutöös. Kust pean ma abi lootma?

Tööiõud läheb maalt linna. Suurmaapidajad hädaldavad, et on tööliste puudus. Kust see tuleb, — see on nende endi süü. Ma palusin siin ümbruses lehmale karjamaad, ükski talu ei annud. Tööle tahavad ainult suvel, talvel pole kellelgi tarvis. Kasutamata maad minu krundi juures on, aga peremees ei anna. Nii on ka paljudel teistel. Möödunud aastal oli meil maamõõtmine, siis nägime, kui kade on mõni oma töölise vastu. Tolli maa pärast kiputakse kas või tülli, kuid tööline on samas talus olnud iuba kümneid aastaid. Nüüd aga mine ära. Palume riigivõimu vahelastumist tööliste elu parandamiseks. Meie valitsus tahab, et peab olema üks meel ja üks rahvas, kuid sedasi küll ei ole.

J. L—oru.

Sakslaste maad rahvale.

Sakslaste äramineku puhul jääb nendelt maha maid, enamikus endiste mõisade siidamide korrallikkude majapidamises tarvilikkude hoonetega, viljapuuadade ja iluparkidega. Nüüd on aeg, et meie maatöölisele ia teistele, kel maad hädasti vaja, antaks seda eluasemeks ja laste kasvatamiseks. Muidugi peab arvestama sellega, et kalleid ehitisi, mis nende majapidamises leidub, ei tohi järele mõtlemata maha lõhkuda. Peab välja mõtlema uuemate masinatega töötamisvõimalusi, majapidamiseviise ja töökorraldusi, et kõikidel iätkuks tööd, leiba ja korralik elamu laste kasvatamiseks, keda mahajäetud mõisasüdamisse elama paigutatakse. Paljudel meie asunikudel on teada see raske töö ja materiaalne kulu, mida nad ehitustega on tunda saanud. Paljud on veel pangavõlgadega koormatud. See peaks olema meie maatöölisele hoianuseks, et nemad katsuksid sõbralikku ühistöötamist sakslaste majapidamises sisse seada. Sellega saaksid nad ka hakkama, kui oma väikesel rahalisel jõul muretsksid ise inventari, masinaid ehk saaks soetada järeelmaksuga. Üksmeelselt töötades võidakse kõik raskused. Meie valitsuses on sotsiaalelu arendamine mitmel alal teostamisel, tohime loota, et ka meid, maatöölisi, sel alal ei unustata, eriti praegusel ajal, kus meie riigi korraldusse on langemas sakslaste maapidamised, vanad mõisasüdamed.

Job. Kansi.

Meie organiseerimine on raske.

Praegu maksva seaduse alusel kuuluvad Maatööliste ja Väikemaapidajate Koja alla need väikemaapidamised, mille üldsuurus on alla 10 ha ja põldu alla 2 ha. Järelikult need maapidamised, mis on suuremad, kus on näiteks põldu pisut üle 2 ha, loetakse juba suur-talude hulka, kus maaomandite suurus ulatub tihti kümnetesse, isegi sadadesse hektaaridesse. See on vääri ja ebaõiglane. Kuidas saab ühe 10 ha maapidaja huvid ühtuda 50—100 ha maapidaja huvidega? Suurmaapidaja peab endal palgalisi, väikemaapidaja peab aga ise käime väljas lisatööd otsimas, sest ilma kõrvalsissetulekuta ei saa pisikeselt maalapilt end kuidagi toita, eriti kui on tehtud laenu majapidamise sisseadmiseks ja kui pere koosneb veel 5—6 allaealisest lapsest, kes tulevad kõik toita, katta ja koolitada. Ja kui nüüd säärane maapidaja on suuremate põldude pidajate hulka arvatud, siis peab ta ka nende rindes kõik kaasa tegema, mis aga tihti tema majapidamist kahjustab, näiteks kevadel enne põllutöö algust peab ta siis ka heaks kiitma, kui nõutakse väljast põllutööliste sissetoomist jne. See pole õiglane minu, ja ma arvan, et ka paljude teiste mõtte järgi. See peaks olema teisiti, vähemalt nii, et iga maapidamine, mille suurus on kuni 10 ha, kuuluks Maatööliste ja Väikemaapidajate Koja alla, vaatamata sellele, kas tal põllumaad on 2 või 5 ha. Sest ka 5 ha põllumaaga talu ei ole veel suurmaapidamine. Säärane Koja seadus takistab ka suuresti väikemaapidamiste elujõulisemaks muutumist, sest on neid väikemaapidamisi, kus heina- ja karjamaast võiks osa põllu alla loovutada, maapind on selleks tihti ka soodus, kuid inimesi hoiab tagasi kartus, et nad väikemaapidajate hulgast suurte hulka arvatakse ja seal peavad enda huvidele vastu töötama hakkama.

Maatööliste ja Väikemaapidajate Koja valimisseadus ei rahulda täiel määral maatöölisi. Kas sellest ei oleks küllalt, kui tööline tõendaks palgaraamatuga enda kuuluvust maatööliste hulka, milleks siis veel see tööandja allkirja? Tööandja sageli ei taha minna andma allkirja tööliste valimislehele.

Tahaks loota, et järgmisteks valimisteks valimisi lihtsustatakse. R. R—la.

Mispärast peame jaaama mahajäetud maad?

Mitu nädalat kirjutati sakslaste ümberasumisest. Kaua haletseti, et see ja see sakslane sõitis ära. See oli muidugi isemoodi lahku-

mine, nagu seda oli tulekki 700 a. tagasi. Kuid miks haliseda? — Kas nende lahkunud sakslaste pärast ei ole paljud eestlasist valanud pisaraid? Kes aga kirjutas sellest. — Ei keegi. Sakslasest kirikhärra ja mõisnik olid valitsejad, ja kes nende meele järgi ei olnud, seda ei jäetud surnunagi rahule. Kanepi sakslasest kirikuõpetajale J. Falck'ile (oli Kanepis 1884—1918) ei meeldinud üks talupere-mehe, kellele ta veel mulda sängitades lausus — ei sel ole kohta kusagil. Teine pastor Holst lasknud Kanepi Mäekalmistult kaevata hauast välja ühe talunaise; viimase asemele maetud paruniproua — sinna paika tuli mõisnike matusepaik. Kohalik kooliõpetaja tegi selle juhtumi kohta rahva hulgas levinud pilkelaulu, mispärast aga sai lahti oma leivast.

Eesti rahvas on pastoreile ja mõisnikele maksnud küllalt. Omaegne praost Roth, kellel oli käes 153 ha suurune kirikumõisa, sai peale raha- ja viljapalga koguduselt veel 309 kana, 310 puuda heinu, 618 naela linu ja 192 sülda puid. Nii võtsid oma „mati“ teisedki „valitsejad“.

Nüüd on aeg tulnud, kus see maa, mis oli kauges minevikus meie, saaks jälle meie omaks. See oleks tasuks eesti töömeeste 700 aasta vältel valatud higi ja nähtud vaeva eest. See oleks tarvilik ka meie põllutööliste suure järelekasvu pärast.

Kanepi väikemaapidajate ühingu läheduses peaks kuuluma jagamisele parun Stackelbergi Karste mõisa, mis tuntud oma härrastemaja koli- ja rämpsurikka ümbrusega.

Ants Leib,
Kanepi väikemaapid. üh. esimees.

Kuidas Läti lahendab maatööliste puudust

Läti töökeskuses toimus koosolek, kus arutati maatööliste muretsemisega seoses olevaid küsimusi. Seejuures tulid arutusele küsimused, mis seisavad ühenduses valajaliste tööjõudude kindlustamisega tulevaks aastaks. 40.000-st välistöölisest, kes töötasid käesoleval hooajal maal, on suur osa lahkunud Lätist. Tulevaks aastaks loodetakse saada rohkem sisemaa maatöölisi, kuna uute majateenijate kohta käivate määruste tagajärjel võidakse juhtida maatöödele 2000—3000 isikut. Maatööliste hankimiseks aitab kaasa ka määrus, et suuremates linnades võidakse palgata vabrikutesse ainult niisuguseid töölisi, kes on teatava aja jooksul elanud linnas. Peale selle on ette nähtud vabatahtlik tööteenistus koolinoorsoole ja sunduslik tööteenistus põlluguritele.

Teeme vajalise kodusisustuse ise

Paljud meie talud ja tööliskodud ei saa toasisustusega just kiidelda. Mööbliese-
meist leidub vaid kõige hädavajalisemat,
nagu paar lauda, mõned toolid. Riidekappi,
lihtsamat raamaturiulit võib aga kohata
võrdlemisi harva.

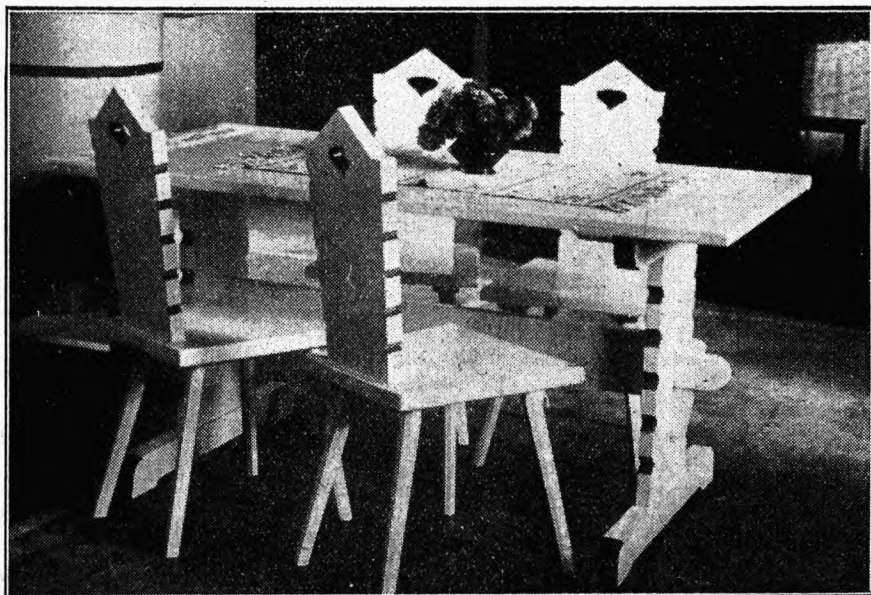
See on ka täiesti mõistetav, sest oma iga-
päevase leiva pärast võitlev väikemaapidaja
või maatöölise ei või igakord teha kulutusi
paremate majatarvete ja mööbliesemete soe-
tamiseks. Eriti siis, kui lasteõnnistus on
suur, ei saa nii paljudeski kodudes mõelda
muule kui sellele, kuidas hankida kehakatet,
jalatseid, kooliraamatuid.

Aga iga hakkajam perekonnapea ei tar-
vitsegi muretseda paremat toakraami puhta
raha eest, mida nagunii vähe. Tuleb võtta
kokku oma oskused ja katsuda valmistada
mõnda asja ise. See polegi nii raske. Meil on
juba mõnelgi pool talusid, samuti ka töölis-
kodusid, kus ka pereisa või noorem põlv on
meisterdanud valmis uhkeid kappe, kummu-
teid, laudu, toole. Siintoodud pildil näeme
koguni rahvuslikus stiilis pere söögilauda
ühes toolidega, mis tehtud küll lihtsate va-
henditega, kuid ometi niivõrd nägusalt, et
on uhkuseks igapähele. Toolidest, toidunõu-
de riulist kööki, lihtsatet pinkidest j. t.
ei maksa rääkidagi, neid võib valmistada
niiõelda „põlve vahel“. Hõõvel on maal ole-

mas peaaegu igas peres ja kuivanud laua-
otsi — need ei pruugi olla sugugi tammest
ega mõnest teisest kallimast puust — lei-
dub ikka. Väiketalundeis saab neid mõnel
pool oma metsatukastki.

Mööbli valmistamise kõrval tahame aga
eriti rõhutada päris lihtsate tarbeasjade
valmistamist kodus. Kui astuda paljude
maakodude sahvreisse või aitadesse, siis
näeb silm sageli, et seal pole vajalisi riiu-
leid, pinke jne., kuhu saaks korrapäraselt
asetada toidunõusid, keedisepurke, vilja-
kotte, valmistehtud leiba ja muudki tarvi-
list. Need kipuvad tihtipeale minema sega-
mini ja siis läheb aineid raisku ning pere-
naine-peremees kulutab nii mõnegi asja
otsimisel asjatult kallist aega. Eriti tuleb
hoolitseda nagide, riulite jne. eest, kuhu
riputada ning asetada tööriideid ja töö-
abinõusid, hobuseriistu ja palju muudki
majasleiduvat.

Käes on jälle pikad talveõhtud. Neid tu-
leb kasutada puhkamiseks suvistest suur-
test pingutustest, kuid aega jääb siiski üle
ka muuks kasulikuks. Nii ka kodukäsitöö
valmistamiseks, eeskätt oma majapidamise
tarvete ning mööbliesemete kordaseadmi-
seks ja uutegi valmistamiseks. Puhas ja
lihtsa, kuid otstarbeka mööbliga sisustatud
kodu olgu meie kõikide sihiks.

Kanade söötmine

J. Utno,
väiketalundite konsulent.

1. Enam valgurikkaid sööte.

Sagedasti teeme kanade söötmisel suuri vigu. Oleme harjunud täitma kanu teraviljaga või kartulist valmistatud pehmesöödaga, kuid vaatamata sellele, et kanad saavad oma kõhud hästi täis, ei taha nad ikkagi muneda. Põhjus on valkudes, s. o. ainetes, millest kana valmistab muna. Teravili, eriti oder, samuti kartul, sisaldab valkainet hoopis vähe, selle vastu aga palju tärklis, mis muutub kana kehas rasvaks. Munejatele kanadele on tarvis anda niisuguseid sööte, mis sisaldavad rohkem valku.

Valgurikka jõusöödana on tuntud maapähkli-, linaseemne-, päevalille- ja puuvillakoogid, sojatangud, oad, hernerid, pelusk, vikk. Kõiki neid võib lisada kanadesööda hulka. Kogemused näitavad aga, et ainuüksi taimeriigist päritolevate söötadega kanad siiski ei mune küllalt hästi, neile peab tingimata söötma ka n. n. l o o m s e i d sööte. Viimaste mõjul kanad munevad rohkem ja munad on ka märksa suuremad.

Loomseid sööte võime saada omast majapidamisest. Nii on kooritud piimparemaid siia liiki kuuluvaist. Kooritud piim on kasulik enne hapendada, ülearune vesi ära valada ja saadud paks anda kanadele ette vabalt nokkimiseks. Samuti tuleb piimapaksu segada kanade pehmesööda hulka. Kui saaksime peale muu sööda anda ühe liitri piimapaksu 6—7 kanale, siis peaks nende valgutarve olema rahuldatud.

Kondid, mis kodus majapidamises jäävad üle, tulevad purustada ja sööta kanadele. Nii saame väga väärtuslikku kanasööta, sest kondid sisaldavad palju valku, samuti rasva ja kõrgeväärtuslikku mine-

raalaineid. Kuid konte ei tohi põletada, siis hävitame kõik toitvad ained. Kondi purustamiseks on olemas kondiveskid, kuid väiksemal määral võib konte purustada kirvesil-maga või haamriga.

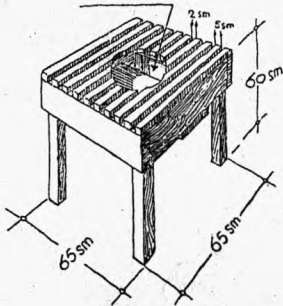
Kanadesöödaks tuleb kasutada ära ka muid majapidamises võimalikke jätteid, nagu kalarappeid.

Väga kõrge toiteväärtusega on kala, mida saades hakkavad kanad harilikult üsna ruttu munema. Kala võib saagirohketel aegadel otse kanade jaoks osta; edukalt võib tarvitada ka võrkudesse sattunud merihärgi jne. Kala tuleb enne söötmist keeta või vähemalt kuuma veega üle valada, et ülearune rasv tuleks välja, sest kalarasv annab munale juurde traani maitse.

Tahame kanadelt mune, siis tuleb mõnda ülaltähendatud loomariigi saadustest sööta segada. Kõige parem on neid lisada pehmesööta. Viimane valmistatakse harilikult keedetud kartulist, millele lisatakse jahu või nisukliisid või müügil olevat kanade kuivisööta. Pehmesööt ei tohi aga olla väga vedel, vaid tahke sömerline mass, umbes säärases taheduses, nagu katkiraiutud kartul või puuvili.

2. Kui palju anda pehmetsööta?

Varem soovitati sööta kanu jaopärast. Elu aga näitab, et sedasi ei saavutata kunagi häid tulemusi. Munejad kanad peavad saama otstarbekohase koosseisuga sööta nii palju kui nad soovivad, tingimusel, et söödas oleks valku nõuetaval määral. Liiga palju aga ei tohi sööta korruga valmis teha, sest kanad ei jõua kõike ära süüa ja seistes läheb sööt halvaks. Sellepärast on sobivaks

Vasakul: kanade jooginõu alus, mis väga lihtne toodud pildi ja mõõtude järele kodus valmistada. Sinna paigutakse jooginõuna plekist või savist kauss. Joomiseks peab kana hüppama astme ääre peale, millega praht ei saa sattuda nõusse. Keskel: madal plekist ämber, kanade jooginõuks. Paremal: rippuv kuivisöödanõu.

normiks anda kanadele pehmet sööta 2 korda päevas ja kumbki kord teha seda valmis ainult nii palju, kui kanad söövad ära 20 minuti jooksul.

Peale pehmesööda anname kanadele veel teri kaks korda päevas. Kõige parem on nisu, kuid et see on kallid ja pole alati saadaval, siis kõlbab ka kaer. Sobivaks normiks on teri kana kohta 50—60 grammi päevas, s. o. üks liiter kaeru 10—12 kanale. Sellest anname umbes kella 5—6 ajal hom. tulevalgel $\frac{1}{3}$ ja ülejäänud osa õhtul kella 7—8 ajal. Kogu aeg on kanadel vabalt söömiseks ees veel kuivisööt, milleks võib olla juhul, kui valku antakse küllaldaselt, kuivad nisukliid.

Valmissegatud kuivisööt müüb ka Eesti Munaekspord, hinnaga 15 senti kg kohapealises munavastutuspunktis. See on mitmekülgne segu, mis sisaldab valku, rasve ja mineraalsooli ja võib seista kuivalt söömi-

seks ees kogu aeg. Temast võib valmistada ka pehmesööt.

Lõpuks peab kanadel seisma ees veel lubjaained munakoore valmistamiseks, milleks kõlbavad purustatud munakoored, teokarbid, lubjakrohv, samuti ka jäme liivasömerik liivapugu tarvis. Ei tohi unustada ka haljassööt toore juurvilja või kapsapea näol ja samuti värsket joogivett.

Kokkuvõttes kujuneks kanade söötmine järgmiseks:

kella 5—6 — teri: $\frac{1}{3}$ liitrit kaeru 10 kana kohta ehk 20 gr. iga üksiku kanale;

kella 9—10 — pehmesööt;

kella 2—3 — pehmesööt;

kella 7—8 — teradenormi teine osa, s. o. 30—40 gr. kana kohta ehk 10 kanale $\frac{2}{3}$ liitrit. Söötmine sünnib laternatule valgusel umbes 1 tunni jooksul.

Peale selle vabalt ees ülalkirjeldatud lubjaained, kuivisööt jne.

Uusi seadusi ja määrusi

Maakapitalist ja maatöoliste elamute ehituslaenu fondist hoonestus- ja ehituslaenu andmise juhend
(RT 1939, 106, 814.)

Maatöoliste elamute ehitusfondist laenu andmisel rahuldatakse eeskätt need laenusoojajad, mille järgi on ette nähtud ehitada hooned tulekindlas või tuldpidavas ehitusviisis. Laenu abil püstitatavad hooned peavad vastama maakoha kandevõule. Põllutöoliste eluruumide osas on ehituse põhipinnaks nähtud ette 55 ruutmeetrit, põllutöölisele antava töö- ja tagavararuumide põhipindalaks on võetud 15 ruutm., laudale ja kanalale 35 ruutm. ja kuurile-küünile 30 ruutm.

Laenu ei anta alla 200 kr. Laenusaja peab ehitustöödega algama ühe aasta jooksul, arvates laenu määramisest. Järgneva aasta jooksul tuleb hoone viia katuse alla, ehitada välja korsten ja panna külge ukсед-aknad. Kolmandal aastal peab ehitus olema valmis.

Laenu antakse välja osade kaupa. Kui ehitusmaterjalid on kohal ja alusmüürid ning sokkel valmis — antakse välja laenust 40% suurune osa. On seinad ja katus valmis ning sisemised tööd tehtud, saab eeltoodule lisaks veel 40—50% laenust. Laenu lõpposa antakse kätte kõigi tööde lõpetamisel.

Laenu kättesaamiseks vastavalt tehtud töödele tuleb pöörduda maa-ameti poole, kes korraldab kohapeal tööde ülevaatust järe-

lvaametniku kaudu. Viimase teatise põhjal teeb maa-ameti juhataja E. Maapangale ettepaneku laenuosa väljaandmiseks.

Välismaalaste poolt kinnisvarade omandamise ja võõrandamise seadus
(RT 1939, 101, 818).

Välismaalased võivad Eesti Vabariigi piirides omandada, samuti oma valdusse ja kasutusse võtta kinnisvarasid ainult Siseministeriumi loal. Majade ja korterite üürimine ajutiseks isiklikuks elamiseks ei käi selle kitsenduse alla. Välismaalaste kinnisvarade müügi korral on riigil ostueesõigus. Sääraseid kinnisvarasid ei kinnistata muidu ostja nimele, kui pole ette panna Siseministri tõendist, et riik ostueesõigust ei kasuta.

Koja tegevusest

Koja uueks liikmeks

valiti 4. valimisringkonnas 3. dets. s. a. toimunud järelvalimistel maatöeline Robert Nurme, 28 a. vana, Vao vallast, Virumaalt. Järelvalimised teostati põhjusel, et Paasvere jaoskonnas ei ilmunud jaoskonnaliikjate koosolekuks, 29. septembril, kohale üks jaoskonnakomisjoni liige.

32. valimisringkonna valimised jäeti kinnitamata

Tähendatud valimisringkonnas (Antsla vall. juures) teostusid järeivalimised 26. nov. s. a. Kuna nende kohta oli ühe ringkonnasindaja poolt esitatud Põllutööministrile protest, siis jättis minister valimistulemused kinnitamata ja määras järeivalimised järgnevalt: Antsla ja Linnamäe jaoskondades 17. dets. ja 32. ringkonnas — 27. dets. s. a.

26. nov. valiti sellest ringkonnast Koja liikmeks R. A l l a s ja asemikuks A. K ü p p a s, kes aga, nagu ülal selgus, ei saanud valalist kinnitust põhjusel, et valimisorganid polnud valimiste läbiviimisel pidanud silmas valimiste juhatuskirja nõudeid.

Järeivalimiste tõttu ei ole Koja teise koosseisu kokkuastumist oodata enne jaanuari keskpaika.

Koja haridustöö jätkub

käesoleval talvelgi. Seni on peetud hulgaliselt loenguid väikemaapidajate ja põllutöölise kutseküsimuste aladelt. Kohe pärast jõulu algab koduse kasvatus loengute sari mõisades. Töölisnaistele korraldatakse kursusi. Koja tööjõud on sel hooajal käinud ka kõigis neis põllumajapidamistes, mis kuuluvad lahkuvatele sakslastele.

Preemiaid väikemaapidajatele

Käesoleva aasta kevadel istutatud viljapuude eest on Koda juba alustanud ergutustoetuse väljaandmisega. Viimasel juhatusel koosolekul määrati preemiat 94 väikemaapidajale üle 1800 kr. ulatuses. Toetuste määramine jätkub ka juhatusel detsembrikuu koosolekul.

Teatavasti lubavad vastavad juhendid maksta toetust välja alles pärast 6 kuu möödumist, istutamisest arvates.

Koolide põllumajapidamiste tööliste

lasteabiraha maksmise asjus esitas Koda märgukirja Haridusministrile. Esitises juhitakse tähelepanu asjaolule, et koolide talundid on riigi ettevõtted ja sellistena alluvad Riigitöölise lasteabiraha seadusele. Seni aga neis majapidamistes põllutöölise laste puhul toetust pole makstud. Haiguskindlustuse, samuti pensioniseaduse osas on aga ministerrium tunnistanud juba varem koolide põllumajapidamised riigiettevõtteks ja arvanud sealseid töölise kindlustuse alla ühel alusel riigitööliskonnaga. Koda palub Haridusministri korraldust, et põllutöölisele riigikutses koolide talundites hakataks hiljemalt uuest eelarveaastast peale maksma lasteabiraha, milleks tööliste on õigus.

Teistele põllutöölisele lasteabiraha maksmise asjus esitas Koda pikema märgukirja Sotsiaal- ja Põllutööministrile. Märgukirja kokkuvõte on käesolevas numbris toodud teisel.

Riigimõisade tööliste

haigus- ja vanadus- ning töövõimetusvastase kindlustamise ühtlustamiseks Haridusministerriumile alluvate koolide põllumajapidamiste suhtes maksmapandud eeskirjadega on Koda astumas samme. Praegu saavad koolitalundis töötavad töölised haiguse, vanaduse ja töövõimetuse puhul riigilt abi riigitöölisega ühesugustel alustel, riigimõisades aga 1934. a. määruse järgi, mis hubab tööliste kaugelt väiksemaid sammeid. See olukord pole õiglane. Ka pole riigimõisad majanduslikult nõrgemad, et nad ei suudaks oma tööliskonnale anda samu soodustusi kui koolitalundis.

NAINIE JJA KODU

Jõulurõõmu lastele ja endale

Lähenevad jõulud — rahupühad. Tänavu ei saa aga rõõmsa südamega laulda, et „rahu maa peal ja inimestel heameel“. Kui gi meie oleme seni jäänud puutumata sõjapõllust, ei ole meie kõrvad kurdid ega südamed tuimad teiste rahvaste hädadele, kellede kodud hävinenud ja omaksed langenud. Pole ju ununenud veel ühelgi meist sünged ja kurvad jõulud paarikümne aasta eest, kui

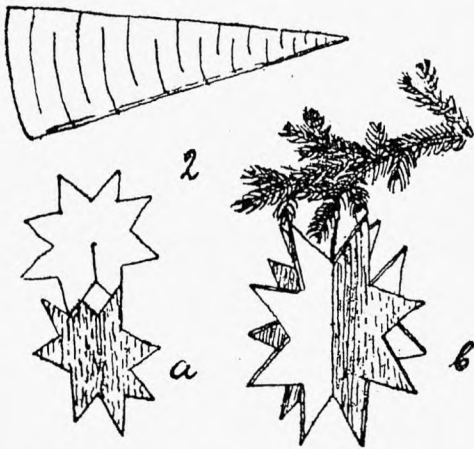
langesid meie Eesti pereisad oma kodumaa vabaduse ja iseseisvuse eest.

Viibides kaunis ja rahulikus kodus, sära-va kuuse all, täname Jumalat meie senise saatuse eest ja mõtleme palves neile, kellel puuduvad tänavu rahu- ja rõõmu-pühad.

Kui väljas mässab torm, puhub kõle tuul, taevast ja maad katab paks udu, siis poeme sooja tuppä rahusse ja valgusse. Nii ka nüüd. Kes ei tunne aga muret sõjast ja sellega kaasaskäivast koledusest — on l a p s e d. Neile peame jätma rõõmu küünla-

särast, maiustusist ja pidulikkusest, et neil oleks kauneid mälestusi lapsepõlvest hiljemgi.

Pühade jõudes tahame ehtida jällegi jõulupuud rõõmuks lastele ja ka endile. Selleks ei vaja aga alati kalleid jõulupuuehteid, milleks igapäevaste tarviduste kalline-

Kodu valmistatud jõulupuuehteid.

misel ei jätku alati rahagi. Valmistame jõuluehteid ise kuld- ja hõbepaberist, riputame sekka mõned punapõselised õunad ja kinnitame puule üksikud küünladki (need on küll tugevasti kallinenud, kuid vähesel arvul jõulurõõmuks võib neid siiski endale lubada).

Jõulupuud kaunistused valmistatakse õhest papist ja kleebitakse mõlemalt poolt üle kuld-, hõbe- või värvilise läikpaberiga. Kui soovime valmistada jõulutähte, joonistame selle enne paberitükise, lõikame välja ja siis selle mustri järgi valmistame juba hõbedased ja kuldsed tähed. Samuti võime valmistada väikseid kellukesi: joonistame 5—6 sentimeetri läbimõõduga ringid; lõikame rattad välja, murrame pooleks kokku ja lõikame joont mööda pooleks — saame kaks ühesuurust poolringi; keerame poolringidest kellukesed ning sirged ääred kleebime kokku; teravasse otsa kinnitame niidi, millega riputame puule. Selliseid kellukesi ja tähti võib ka ühe niidi külge mitu tükki riputada ja niidiga puule. Jõulupuuehete valmistamine teeb suurt rõõmu lastele, pealegi võivad nad siin omavahel proovida isiklikku maitset ja käteosavust.

Ka ilma suhkruta saab valmistada jõululauale

Pidulikumale jõululauale peab ka praegusel ajal mõtlema perenaine. Seni olime harjunud pidulikkudeks puhkudeks valmistama pühadesaia, koogikesi, magusat rooga ja muretsema maiustusi. Kõigi nende valmistamiseks puudub nüüd tähtsaim aine — suhkur. Kuid leidlik perenaine võib ka suhkruta küpsetada pühadeks piparkooke siirupist ja pirukaid mitmesuguse täidisega, kuhu ei vajata isegi taignale lisamiseks suhkrut.

Pehme piparkook: 600 grammi siirupit, 800 grammi jahu, 200 grammi võid, 2 teelusikat peenendatud ingverit, 1 supilusikas peenendatud köömneid, 1 kuhjaga teelusikas söögisoodat.

Valmistus: Siirup kuumendada, lisada sinna või, kui see sulanud, segada hulka sooda, ingver, köömned ja lõpuks jahu. Kloppida taigat pool tundi, kallata sügavasse võietud vormi või saiapannile ja küpsetada parajas soojuses 1½ tundi. Tarvitamisel lõigata viiludeks. Hoidub kaua alal.

Vanaema jõulukoogid: 400 grammi jahu, 200 grammi võid, 125 grammi siirupit, 1 muna, 1 teelusikatäis piparkoogisegu, 1 triikteelusikatäis põdrasarvesoola. Kaunistuseks kooritud ja puhastatud pähkleid (maapähklid).

Valmistus: Või tükeldada jahusse (jahu panna suuremasse kaussi), lisada juurde kõik teised ained ja sõtkuda. Lasta siis seista jahedas kohas. Pähklid koorida, panna ligunema sooja vette, siis puhastada seesmisest koorest. Taigen rullida lauale õhukeseks, lõigata välja väikesed koogid, iga koogi keskele puhastatud pähkel ja küpsetada mitte liiga kuumas ahjus.

Kapsapirukas: 200 grammi neerurasva (parem vasika neerurasv), 2 loodi pärmi, 1½ klaasi piima, 750 grammi nisujahu, 2 munarebu, 1½ teelusikat soola. Piruka täiteks — üks suurem kapsapea, sulatatud rasva, soola maitse järgi, 2—3 kõvakskeedetud muna, pulbris pipart.

Valmistus: Neerurasva sulatame pajas, jäänused eemaldame, laseme jahtuda ja hõõrume vahule. Piima soojendame, lisame pärmi, jahu, lahtiklopitud munarebud, soola ja valmistame taigna hariliku saia-taigna valmistamise viisil.

Kapsad lõikame peeneks, rasva või või sulatame pajas, paneme kapsad rasvasse hauduma, lisame soola ja pipra, vajaduse korral hautamise ajal lihaleent või tulist vett.

Hautatud kapsad asetame lahtirullitud

taignale, riputame peale peeneks hakitud kõvad munad, katame piruka taignaga, määrima pealt munaga ja küpsetame ahjus 30—40 minutit.

Porgandi pirukaks võime kasutada samasugust taignat, kuna täiteks võtame tervelt koorimatult keedetud porgandid. Need koorime, hakime noaga peeneks või laseme läbi lihamasina, segame hulka natuke võid ja soola. Taigna rullime õhukeseks, asetame plaadile, nii et ääred ulatuvad üle, porgandi segu laome ühetasaselt taignale, riputame peale peeneks hakitud kõvad munad, kääname taigna ääred porgandile peale, määrima pealt munaga ja küpsetame parasjagu ahjus.

Pidulikuks **magustoiduks** valmistame **küpsetatud õunu**. Õuntel torgime südamed välja, nii et õun põhjast jääb kinni. Õõnsused täidame meega — küpsetame ahjus tulekindlas kausis või pannil pehmeks.

Küpsetatud õunad teist moodi: Terved õunad puhastame südameist. Määrima pealt munaga (veeretades neid lahtiklopitud munas) ja siis veeretame riivsaia. Asetame pannile, täidame õõnsused meega ning küpsetame ahjus pehmeks. Lauale anda rõõsa piimaga.

Jõuluroaks on ka **põrsapea kaalilõikudega**. Ained: 1 põrsapea, 4 liitrit kartuleid, 2 kaali, pool kilo porgandeid, 1 ilus punane õun.

Valmistus: Hästi puhastatud põrsapea panna keema tulesse soolasesse vette. Keeta umbes 2 tundi. Tõsta välja

ja asetada suurele vaagnale, nii et ninaots jääb vaagna suunas. Suruda põrsasuu lahti ja sellesse paneme õuna. Samas põrsapea keeduvees keedame kooritud kartulid, terred porgandid ja viiludeks lõigatud kaalid. Asetame need valmiskeedetult põrsapea ümber rühmadena vaagnale ja anname lauale.

Praegune aeg ja tulevikuteed kodumajanduses

Pealkirjas toodud teemal kõneles Kodumajanduskoja esinaine pr. L. Eenpalu raadios toitlustamise küsimusest seoses sõja-aegse olukorraga. Kuna lähemal ajal vähenevad turul mõnedki välismaalt sisse toodavad toidained: suhkur, taimevõi, heeringas, riis jne., siis peame neid järkjärgult asendama kodumaiste samaväärtuslike toidainetega. Selleks alustas Kodumajanduskoda koostöös Maatööliste ja Väikemaapidajate Koja, Tööliskoja, Ratsionaliseerimise Komitee ja teiste kodumajandusega tegelevate organisatsioonidega aktsiooni rahva tutvustamiseks uue toitlustamise viisiga. Selleks korraldatakse üle maa loenguid ja kursusi mitmesuguste toitude valmistamiseks kodumaalt saadavatest ainetest, nende õigeks kasutamiseks jne.

Meie lehega antakse kaasa seks puhuks väljatöötatud brošüür, millest iga püüdlik perenaine leiab terve rea odavaid ja tervislike retsepte toitude valmistamiseks, mis ühtlasi võimaldavad mitmekesisτάda söögi-sedelit.

Põllumajanduse töomailt

Tuhk on hea väetisaine — kogume seda!

Põllu- ja niidusaakide tõstmisel on väga suur mõju otstarbekal väetisel. Väetistest on muidugi parim laudasõnnik, mille hulka kasutagu rohkema aluspanuna kõigiti suurendada. Kuid laudasõnnikust üksi on vähe, sest see on ikkagi lämmastikväetis. Kaalit ja vosvori on temas vähem.

Sellepärast juba ammu ajast tarvitatakse lisaks laudasõnnikule veel kunstväetisi, mis on peamiselt kolmesugused: kaali-, vosvori- ja lämmastikväetised. Kaali- ja lämmastikväetisi veetakse meile sisse välismaalt, kuna vosvori väetisi leidub meie kodumaal vosvoriidi näol, mis ümbertöötatult annab superfosfaadi.

Praegustel erakordsetel aegadel, mil välismaalt väetiste saamine väga raskendatud

ja need ka hinnalt tublisti kallinevad, peame ära kasutama kõik kodused väetised. Hea kodune väetisaine — p u u t u h k. Selle kogumisele ja hoidmisele tuleb pöörata nüüd hoopis suuremat tähelepanu kui seni.

Mida sisaldab tuhk?

	Selgub, et üksikust väetisainest sisaldab:		magne-	
	vosvor-	kaalit	lupja	siumi
	hapendit			
lehepuutuhk	3,5%	10%	30%	5%
okaspuutuhk	2,5%	6%	35%	6%
turbatuhk	1,8%	0,5%	18%	

Järelikult 450 kg lehtpuutuhka vastab kokku ühele kotile kaalisoolale ja ühele kotile superfosfaadile.

Tuhka ei tohi jätta märga kohta, sest niiskuses sulab kaali ja võib välja nõrguda.

Parem on hoida tuhka mõnes plekkünnis vihma ja niiskuse eest kaitstud kohas. Piinlikult tuleb tähele panna, et kõik tuhk oleks kustunud, muidu juhtub õnnetusi. Kustunud tuhka võib hoida puust ünnis või ka kotis, mille alla pandud tükk lauda, et koti põhi ei puutuks kokku niiske maaga.

Kuhu ja millal tuhka külvata?

Tuhka tuleb külvata varakevadel, kui maa veel kevadisest veest märg, enne mullaharimisele asumist. Teda võib anda igale kultuurile ja viljale. Esijoones muidugi aia- ja viljadele (kapsas, kaal, peet jne.) iga 100 ruutmeetri kohta 10—15 kilo, mulla sisse äestades. Eriti hea mõju on tuhal ristikehinele ning madalapoolsetel niitudel, kus tema mõjul hakkab kasvama hiire- ja seaherneid. Samuti on hea mõju uudismaadel. Ka viljapuude ja marjapõõsaste väetamiseks on tuhka hea, kuid koos laudasõnnikuga. Heinamaale tuleks tuhka anda umbes 500—1000 kg ha kohta, samuti varakevadel.

Kartulikuhe peab jälgima

Tihti tuleb ette, et talvised kõvad külmad rikuvad kuhjas kartuleid. Sellepärast on tarvis enne suuremate külmade tulekut kuhjade seisukorda hoolega jälgida ja kui leidub midagi kahtlast, võtta tarvitusele vastavad abinõud.

Nii võis juhtuda, et sügisel jäi kuhi õhukese kattega. Võis ka juhtuda, et kartulid koristamise ajal või kuhjas enne lõpuliku kinnipanemist said märjaks ja pandi sellisena ka talvekatte alla.

Nüüd on viimane aeg kartulikuhi seisukorda kontrollida. Oli kuhi kinni pannes märg ja jäeti kuhjale harja peale õhutorud, siis ei ole erilist hädaohtu, et tavaline kartul läheks mädanema, enamasti kuivab ta ise kuhjas. Mädanemise hädaoht on varasesordiliste kartulite (varane roosa, Jorgi hertsog) juures, kuid siin on selle põhjustajaks kartulilehe mädanik. Selle vastu on aga tarvitusel peaaegu ainukese lihtsama abinõuna kartuli varajasem põllult koristamine ja sügisene hoolas läbivalimine.

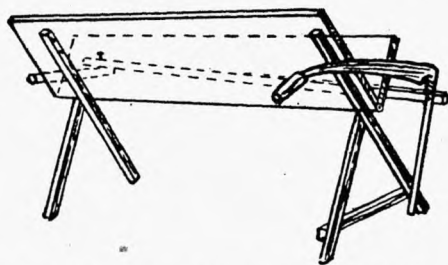
Kuhja soojuse üle otsustamiseks on kõige parem tarvitada soojusemõõtjat, mis asetatakse ½—1 tunniks kuhja sisse. Soojus peaks kuhjas püsima +2° kuni 3° C juures. On see kõrgem, siis läheb kuhi tugevasti kasvama ja võib olla ka kuumenemise tundemärgiks.

Külma sissetungimise vastu on paremaks abinõuks kuhja harjad katta hobusesõnnikuga 15—25 sm. paksuselt. Eriti hoolega kaetakse põhja- ja idapoolsed küljed, kust puhuvad külmad tuuled. Hea on külma kait-

seks ka lund kuhjale peale ajada. Veel soovitatakse kuhjale panna peale ka kuuseoksi, mille vahele lumi jääb kinni.

Odav ja hea heksliõikaja

Igas väiketalus on olemas vajadus heksliõikaja järele. Nii on hobusele vaja kaarte hulka lõigata heksleid, sest ilma nendeta ei näri hobune kaeru küllalt hästi peeneks ja neelab terad alla tervelt. See on aga suur kaarte raiskamine, sest hobuse kõht ei suuda seedida terveid kaerateri. Siga sööda hulka on võimalik lisada noorelt niidetud ristikehine heksleid, mis teeb sööda mitmekülgseks ja odavamaks. Vähesel määral võib head peenikest hekslit segada

Pildil: vanast vikatist valmistatud heksliõikaja

isegi kanade, eriti aga hästi hanede ja partide sööta. Käesoleval aastal, kus juurvili kuiva suve tõttu ikaldus, tekib vajadus valmistada lehmadele õlgedest sulpi, mis muudab puise õle palju maitavamaks. Siin ei saa ilma heksliõikajata kuidagi läbi. Mitmed leidlikumad maapidajad on kogunud, et üldse on kasulikum kõrssööta anda lehmadele ja hobustele. Loomal jääb siis ära suur osa peenendamistööst.

Käega katsutav on heksli kasu ka sellelt seisukohalt, et loomad ei saa kõrssööda hulgast paremaid osiseid välja otsida, vaid peavad ära sööma kõik ettepandu.

Heksli saame lõigata hekslimasinaga, milliseid on nii käsitsi ja mootoriga ümberaetavaid. Kahjuks maksavad nad palju. Kuid lihtsa, odava ja üsna otstarbeka hekslimasina võime teha kodusel teel nagu on kujutatud joonisel. See heksliõikaja on valmistatud kahest servapidi kokkulöödud tollisest lauast, millele jalad alla kinnitatakse. Lõikajaks on pandud vikat, mis võib väga hästi olla vana, oma aja juba välja teeninud. Vikat on kinnitatud kandapidi vastava puu külge ja vikati teravasse otsa on pandud puust käepide, et see, ots ei sooniks lõikamisel kätte ja oleks töötamisel mugavam. Selleks vajalikud augud lööme

sisse torniga, kuna rauapuud vikatile hästi peale ei hakka. On parem, kui küljelaua selle otsa külge, mille vastas lõikamisel vikat liigub, oleks kinnitatud raud, et vikati tera ei hakkaks lõikama puud, vaid libiseks mööda rauda. Rauda kinnihoidvate naelte- või kruvipead tulevad muidugi lasta raua sisse, vastasel korral takistavad need vikati käiku.

Heksli lõikamiseks võtame vasakusse käte peotäis heinu, põhku või õlgi, mida tahame peenendada, keerame üksikuid väljaulatavad kõrred kahekorra, asetame need hekslilõikaja keresse, lükkame käega parajalt vikate ette ja parema käega tõmbame vikati oma poole ning ühtlasi rõhume parajal määral peale. Üksnes rõhudes vikati ei lõika, vaid tuleb just õppida parajasti rõhuma ja tõmbama ühtlasi, siis lõikab vikati väga hästi. Mõnekordse tõmbamise järele leiame varsti õiged liigutused ja vasaku käega parajalt ette lükates võime üsna kiiresti valmistada hulga heksleid, millest jätkub kõikidele loomadele, kellele kavatseme heksleid sööta.

On soovitatav, et toodud joonise järele väikemaapidajad valmistaksid endale säärast abiliisi.

Tööd õunte hoiuruumis

Praegu teevad meil õuntekeldris suurt hävitustööd hallitus- ja mädanikseened. Samuti rikneb hulk õunu sellepärast, et hoiuruumis puudub küllaldane hulk niiskust. Veel põhjustavad rikkiminekuht ebakohane temperatuur ja halb õhutamine. Need puudused on aga kõik kõrvaldatavad.

Kontrollida niiskust. Hoiuruumis peaks olema 85—90 prots. relatiivset niiskust, harilikult puudub aga hüdroomeeter. See abinõu peaks aga tingimata olema igas hoiuruumis. Hakkavad õunad hoiuruumis närbuma, siis katame põranda liivaga, sae- või turbapuruga, millele vett peale piserdame. Võib asetada ka hoiuruumi lah-tisi veenanumaid.

Jälgida temperatuuri. See ei tohi tõusta üle + 6 kraadi C ega langeda alla — 1 kraadi C.

Hoolitseda õhutamisega. On hoiuruumil olemas õhuaukud, siis on see töö lihtne; nende puudumisel tuleb aga seda teha uste või akende kaudu. Õhutamisega saame ka temperatuuri reguleerida. Õhuaukud avame soojal ajal ööseti, kül-maga aga sulgeda täielikult. Õhuaukude asetus peaks olema järgmine: sissevooluks vastu põrandat ja äravooluks lae all. Sissevoolu aukud peaks olema 2 korda suure-

mad väljavoolu aukudest. Kord nädalas vaatame õunad riulitel üle ja kõrvaldame mädanemaläinud või muil põhjuseil rikutud. Ülevaatusel ei tarvitse me õunu käega puudutada, sest siis hõõrume vahakorra õuntelt.

Ei aita õhutamine mädaniku tekkimist ära hoida, peab tegema kerget väävlisuitsu. Selleks võetakse 10—20 sm pikused marliribad ja kastetakse need paar korda sulatatud väävlisse. Marliribad katuvad nüüd väävliga, mis kohe ära hangub. Nüüd haagime marliriba traadist konksu, süütame riba põlema ja käime hoiuruumi pikkamööda läbi, alates keldri otsast ja lõpetades esikus. Õhuvahetustorud ja ukсед olgu sel ajal suletud.

Väävlisuits mõjub hävitavalt hallitus- ja mädanikseenete eestele. Siinjuures tuleb aga arvestada, et õunte värvusele mõjub suurem hulk väävliit halvasti, sellepärast ei või õunakeldris palju väävlisuitsu teha; hoiduma peab aga täiesti n. n. väävlipan-nist.

Püüdes täita neid näpunäiteid, seisavad õunad meil ka viletsais hoidlates palju kauemini.

V. Vellemae.

RINGVAADE

Kanamunade hinna kindlustamiseks

määrati riigi lisaelarvega veel 300.000 kr. täiendavat krediiti. Varem reserveeriti selleks otstarbeks juba sama suur summa. Seega makstakse käesoleval eelarveaastal munatoot-jajale riigi poolt juurde kokku 600.000 kr. Varemattel aastatel riiklikku juurdemaksu ei teostatud, vaid hoopis selle vastu, — peeti välismaalt saadavast hinnast isegi osa kinni.

Maatöölise tööliskohtade rajamiseks

määrati sama lisaelarvega 50.000 kr. Koos algeelarves antud summaga on tööliskohtade rajamiseks tänava kulutatud 100.000 kr.

Kunstväetis kallimaks

Sõjaolukorra tõttu on kallinemas kunstväetiste hinnad. Praegu on juba selgunud superfosfaadi uus hind, kuna kaalisoola ja lämmastikväetiste hinnamuudatused on veel lah-tised. Superfosfaadi hind on detsembrist peale umbes 25% kõrgem senisest. Selle väetisega varustab meie turgu praegu Nõukogude Vene.

Värnits kallineb 35 sendi võrra kilolt, tõustes seniselt 50 sendilt 85 s. peale.

Päevatöölaliste palgad 1939. a.

Riigi Statistika Keskbüroo andmeil maksti tänava taludes jala-meespäevilistele keskmiselt 2.55 kr. päevas ehk 1,6% rohkem kui aasta tagasi. Meepäeviliste palk osutus käesoleval sügisel kõrgeimaks Pärnu-, Viljandi-, Tartu- ja Valgamaal, kus maksti päevas 2.60 kr., ja kõige madalamaks Petserimaal — keskm. 2 kr. päevas.

Peremehe toidul olevaile naispäevilistele maksti riigikeskmiselt 2 kr. päevas möödunud aasta 1.97 vastu. Kõrgeimat palka said naised Viljandimaal — 2.20 kr. päevas.

Üldse jäid põllutöölaliste palgad tänava 1938. a. tasemele.

TÖÖLISTE HOIUTEGEVUS ARENDAmisele.

Hiljuti peeti Tallinnas, Riigihoiukassa ruumides tööliste keskorganisatsioonide esindajate nõupidamine töölistkonna hoiutegevusega seoses olevate küsimuste sõelamiseks. Nõupidamisel peeti vajalikuks tööliste hoiutegevuse arendamine ja laiendamine, nii linnas kui maal. Maatöolistkond on juba praegu Riigihoiukassa hoiusteomanikkude hulgas kolmandal kohal, kusjuures väikestest summakestest on kokku kantud üle riigi üle 800.000 krooni. Hoogsa säästupropaganda juures võiks aga see summa veel tõusta. Sel teel koguneks nii mõnelgi väike reserv „mustade päevade“ jaoks.

Posti- või riigihoiukassad on kõigis maailma kultuurriikides organiseeritud nii, et nad oleksid hoiutegevusel kõigile kodanikele hästi kättesaadavad, võimaldaksid ka kõige väiksemaid summasid hoiule tuua, et hoiused oleksid maksimaalselt kindlustatud ja et hoiutegevus ei taotleks hoiukassa seisukohalt kasusaamise põhimõtet.

Meie Riigihoiukassa, milline tegutseb 1927. a. alates, on loonud oma osakondade ja agentuuride võrgu sedavõrd tihedaks, et need kõigile kodanikele on kättesaadavad.

Riigihoiukassa võtab raha hoiule 1 kroonist alates ja hoiuste eest vastutab riik kõigi oma varanduste ja sissetulekutega.

Nagu sellest nähtub, tegutseb Riigihoiukassa kõige laiemate rahvahulkade huvides. Sellest tingitult on eriti vaesemad rahvakihid ja väiksemate hoiuste omanikud oma summad paigutanud Riigihoiukassasse. Kui vaatleme Riigihoiukassa hoiusummade omanikke elukutsete järgi, siis on hoiusteomanike hulgas esikohal tööstustöölised, edasi järgnevad riigiametnikud, maatöölised, käsitöölised j. t.

Kuid hoiuste organiseerimise alal ei ole

meil veel tehtud kõike ja meie oleme oma naabritest väga kaugele maha jäänud. Samal ajal, kui näiteks peaaegu iga rootslane, norralane ja taanlane võib end nimetada hoiuraamatu omanikuks, on meil 100 kodanikust ainult kolmel hoiuraamat. Sellest nähtub, et Skandinaavia töölised võivad end majanduslikult tunda vabade ja iseseisvatenä. Ka meil on viimane aeg seda küsimust tõsiselt käsile võtta ja kõik teha, et iga kodanik majanduslikult kindla iseseisvuse võiks saavutada. Järjekindla ja sihiteadliku tööga jõuame sinna. Riigihoiukassa tahab selleks kõigiti abiks olla ja kaasa aidata.

Teiselt poolt on Majandusminister lubanud kõik töölistkonna poolt Riigikoiukassasse kogutud hoiused uuesti tagasi juhtida töölistkonna heaolu teenistusse, töölistkortrite ehitamiseks j. t. töölistkonnale vajaliku pikaajalise laenu näol. Seega need hoiused, millelt Riigihoiukassa maksab igale hoiuletoojale 3% jooksvalt arvelt ja 3,5% ning 4% tähtajaliselt arvelt, lähevad teistkordselt tööliste eneste huvide teenistusse.

Et paremini korraldada töölistkonna hoiutegevust, selleks on Riigihoiukassa juurde asutatud vastav komitee tööliste keskorganisatsioonide tegelikest juhtidest, kellede ülesandeks on selgitustöö, nõuandmine ja igakülgne kaasavitamine hoiutegevuse organiseerimisel.

NÕUANNET

KÜSIMUS:

Teenin talus põllutöölisena. Kas mu naisel on sünnituse puhul võimalik saada mõnesugust toetust?

VASTUS:

Kehtivate seaduste järgi saab põllutöölise naine sünnituse puhul toetust nii arstiabi ja haigla kasutamise näol ainult riigimõisades ja Riigiteenijate, -töölise ja õppejõudude haiguskindlustuse seadusele allutatud põllumajapidamistes, nagu riigikutseseaduste talundis, hoolekandeasutiste põllumajapidamistes, mõnes omavalitsuse mõisas jm. Kõigis teistes talundites aga sünnituse puhul põllutöölisele mingit arstiabi ega rahalist toetust (sünnitusraha) tööandja või riigi poolt ei anta. Kui uus haiguskindlustuse seadus kord maksma pannakse, siis, loodetavasti, peetakse ka käesolevas küsimuses põllutöölisi meeles. Millal see aga sünnib, on praegu veel täiesti lahtine.

KÜSIMUS:

Kuuldavasti kavatakse Põllutööministeerium asutada prooviks väiketalu jaoks traktori-jaamu. Mina olen huvitatud säärasest jaamast

ja tahaksin hakata selle pidajaks. Kelle poole pean pöörduma?

VASTUS:

Selles küsimuses, nagu üldse traktorijaamade võrgu laiendamise küsimuses on Põllutööstusteeringus praegu eeltööd käimas. Praegu selles asjas veel lähemalt midagi selgunud ei ole. Kuid kuuldavasti tulevad väiketalu traktorijaamade pidajatena arvesse kõigepealt väikemaapidajate ühingu, kes sel teel saaksid korraldada põllutööriistade ja -masinate ühiskasutamist ja teostada vaatlusi proovijaamade töötulemuste üle.

KÜSIMUS:

Kas põllutöölise palgaraamatus leidvale teenistuslepingule peab tööline alla kirjutama või on see kokkuleppe asi?

VASTUS:

Põllutöölise seaduse § 7 ütleb, et põllutöölise töölepinguks on palgaraamat. Viimase vorm on määratud Sotsiaalministri poolt. See Teie küsimuses täh. teenistuslepingu teksti ei sisalda. Viimane on Põllutöökoja poolt välja töötatud ja seaduse eeltähendatud paragrahvi järgi lubatud üksnes palgaraamatu täiendusena. Ükski tööline ei ole kohustatud sellele alla kirjutama; see on täiel määral kokkuleppe küsimus.

KÜSIMUS:

Millal hakatakse välja andma maid sakslaste poolt mahajäetud taludest ja mõisadest?

VASTUS:

Siin ei saa anda praegu veel lõplikku vastust. Põllutööstusteeringu oma hiljutises raadiokõnes märkis, et see küsimus on praegu veel täiesti lahtine. Minister lisas, et sakslaste maade arvel saab maasoovijaid ainult niivõrd rahuldada, kui võrd Põllutööstusteeringumil on võimalik selleks otstarbeks sobivaid maid omandada. Kui olete juba maasaamise palve vastavatele asutistele esitanud, siis jälgige ajalehtedest, millal küsimus edasi nihkub ja jõuab otsustamisjärku.

KÜSIMUS:

Mul jäi talust lahkudes osa palka saamata, sest peremees ei maksnud seda välja. Kohtu kaudu ma siiski nõudma ei taha hakata. Mis teha?

VASTUS:

Kui Te kohtu kaudu ei taha oma töötasu välja nõuda, siis võite kasutada tööinspektori vahetalitust. Tööinspeksiooni seaduse järgi peab tööinspektor olema sel juhul poolte vahendajaks, kui tekib tüliküsimus, mille lahendamiseks eelistatakse rahulist lahendust. Minge kas isiklikult tööinspektori kantseleisse või teletege asi ära kirjalikult ning avaldage tööinspektorile oma soov.

KÜSIMUS:

Kas onäärast seadust olemas, mis keelaks juurdelõike andmise 6—8 km. kauguselt?

VASTUS:

Ei ole. Seesuguse põhimõtte on oma töös viinud läbi maaametid, kus ei peeta soovitavaks juurdelõigete andmist nii kaugelt, kuna siis muutuvat raskeks nende kaugelasuvate maade kasutamine.

VÄLISMAILT

LÄTIS

maksab riik tulekindlate ehitiste propageerimiseks ja soodustamiseks põllumeestele juurde kuni 50 prots. telliskivi hinnast. See toimub Põllutööstusteeringu ehitusosakonna kaudu, milline on telliskivitehastega sõlminud vastavad lepingud. Nende lepingute kohaselt saavad talupidajad telliskivi soodustatud hinnaga otse tehastelt, milleks tuleb aga vallavalitsuselt nõutada tõendus, et ostetavad kivid lähevad põllumajandusliikude ehituste püstitamiseks.

— Sakslastest mahajäetud põllumajapidamised, arvult ligi 1800 üksust, võtab üle Läti maapank, tükeldab need umbes 3000 uueks taluks ja jagab välja maasoovijatele. Uued kohad katsetatakse anda välja juba tulevaks kevadeks.

LEEDUS

on viimaste andmete järgi 5—10 ha suuruseid talundeid üle 78.000 kokku 530.000 ha pindalaga ja alla 5 ha talundeid 53.500 — 154.000 ha maaga. Talundite üldarv oli 286.000.

BELGIAS

seati sisse kontroll põhjendamata hinnatõusu vastu võitlemiseks. Majandus- ja varustusministril on õigus kontrollida kõiki hindu tootjate, müügiettevõtjate ja ärieste juures. Kes ei esita nõutavaid andmeid või annavad üles valeandmeid, karistatakse vangistusega 15 päevast kuni 3 kuuni ja rahatrahviga 100—100.000 frangini.

TAANIS

esimese sammuna toitainete tarvitamise piiramise alal seati sisse suhkrukaardid. Igale isikule antakse 2,5 kg suhkurt kuu kohta.

— Väiksemate põllumajapidamiste huvide kaitseks, kes peavad teravilja juurde ostma, on riik astunud rida samme. Viimastega vahendatakse toitevilja hindade kõrgendamiseks tekkida võivad raskusi.

SVEITSIS

on seatud sisse varustuskaardid suhkru, riisi, kaunvilja, kaera, odrasaaduste, jahu, maisi, rasva, kunstvõi ja söögiõli saamiseks. Standardleiba, piima, võid, juustu, puuvilja ja juurvilja antakse veel piiramata.

Maatööliliste ja Väikemaapidajate Koja

TEATAJA

ALUSTAB PEATSELT OMA 4-NDAT AASTAKAIKU.

TEATAJA

ON AINUS VÄIKEMAAPIDAJATE JA MAATÖÖLISTE KUTSEAJAKIRI EESTIS.

TEATAJA

käsitab oma veergudel kõiki maatööliliste ja väikemaapidajate ellu puutuvaid küsimusi, tuues ülevaatlikke kirjutisi kõigilt aladelt, mis on südamelähedased töötavale maarahvale.

TEATAJA

kirjeldab väikemaapidajate ja maatööliliste töö- ja teenistusvahetorkorda puutuvaid probleeme, valgustab tähtsamaid sotsiaalküsimusi ning hädavajaliseks osutunud sotsiaalpoliitilisi uuendusi ja annab ülevaate maatöölilisi ja väikemaapidajaid hõlmavate seaduste ja määruste üle.

TEATAJA

toob paremate väiketalundite, kirjeldusi, käsitab põhjalikult väikemaapidamistele tähtsaid majapidamisharusid ja tutvustab väikemaapidajate tähelepanuväärseid saavutusi ja töötulemusi.

TEATAJA

sisaldab põhjalikke ülevaateid maatööliliste ja väikemaapidajate elust-olust kohtadel ja loendab kõiki samme ja algatusi, mis võetud ette väikemaapidajate ja maatööliliste elujärje parandamiseks välismaadel.

TEATAJA

annab tervikliku ülevaate maatööliliste ja väikemaapidajate üleriikliku kutseesinduse — Maatööliliste ja Väikemaapidajate Koja — tööst ja tegevusest, kirjeldades kõiki algatusi, mida astunud Koda oma arvuka valijaskonna kutsehuvide kaitsmisel.

TEATAJA

annab igale lugejale nõu ja juhatust juriidilisel, kodumajanduslikul ja põllumajanduslikul (eriti aianduse ja mesinduse) alal.

TEATAJA

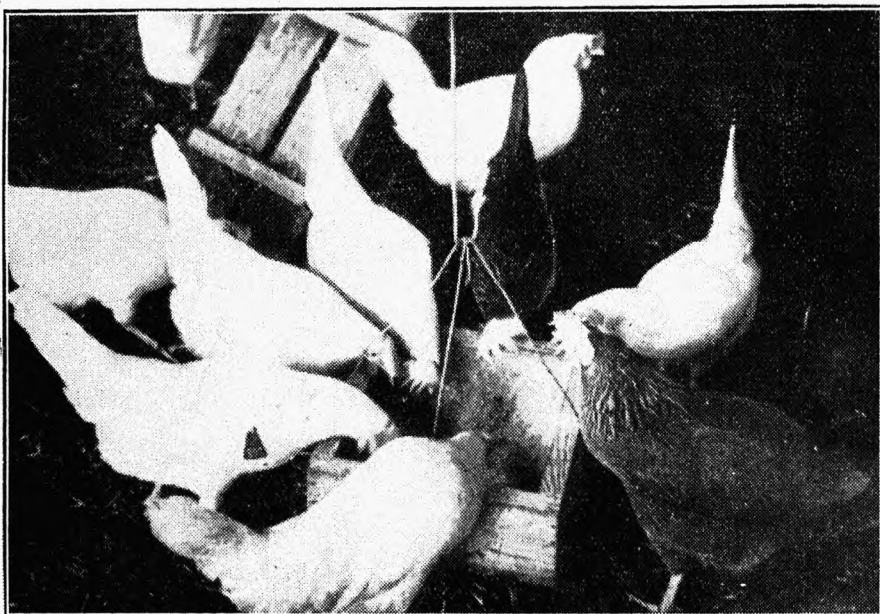
on kuukiri, mis peaks leidma tee kõigi põllu-, metsa- jt. maatööliliste ning väikemaapidajate kodudesse, samuti ka iga teise kodaniku lugemislauale, kellele on kallid maatöölilise ja väikemaapidaja parem tulevik ning hea käekäik.

TEATAJA

ilmub kord kuus 24—32-leheküljelisena ja maksab aastas ainult 1 kroon 20 senti, poolaastas — 70 senti ja 3 kuu peale — 40 senti. Teataja tellimisi võtavad vastu kõik postiasutised, Koja büroo, Koja liikmed, liikmeasemikud ja valijamehed.

TELLIGE VEEL TÄNA ENDALE OMA KUTSEAJAKIRI!

*Säätke
kanu hästi,*

munadest saate raha!

**Keskliit
Eesti Munaeksport**